

Universiteterne danser

Rygter om at videnskabsminister Sander har en rammelov om ny universitetsstyrelse liggende i skuffen, har presset de enkelte universiteter til selv at foreslå liberale modeller med eksternt dominerede bestyrelser, udpegede ledere m.m.

Politikerne siger, at universiteterne er i gang med at lære nye danse. Kynikere vil derimod sige, at universiteterne danser efter VK-regeringens taktstok...

Uanset hvordan og hvorfor, så bliver der danset i disse dage. Hvad der for bare få måneder siden så ud som en fælles fastholdelse af et fælles styrelses-skelet, er nu blevet en *meget åben politisk proces*. Der er ikke længere tale om fastholdelse af universitetsloven som en enhedslov med konsistorium som øverste organ og valgte rektorer, dekaner og institutledere. Nu åbner universiteterne i **interne debatoplæg** op for meget forskellige styrelsesformer, for repræsentantskaber i toppen, for bestyrelser med flertal af eksterne medlemmer som øverste organ, for udpegede ledere m.m.

SDU mest liberale

Universiteterne har generelt solgt konsistorium som øverste organ til fordel for bestyrelser, og de valgte ledere er også til forhandling.

Syddansk Universitets ledelse har fremlagt den mest liberale model, hvor en bestyrelse med eksternt flertal ansætter rektor, og hvor også dekan og institutledere ansættes via åbne opslag.

Mens SDU's liberale forslag måske ikke overrasker, så er det mere overraskende, at **Aarhus Universitet** diskuterer flere modelmuligheder, hvor den mest vidtgående model vil afskaffe det nuværende direkte valg af rektor, dekaner og institutledere.

Rektor Niels Chr. Sidenius har tidligere fremstået som modstander af radikale styrelsesændringer, men afventer nu resultatet af den interne debat:

"Vi må erkende, at der allerede i dag er en plastisk situation, hvor der er mere eller mindre stort spænd mellem styrelsesmodel og så daglig praksis. Og hvis Aarhus' debat lander på den mest vidtgående model, så vil den jo kunne praktiseres på forskellig måde" siger han. "I praksis handler det efter min mening

ikke om antallet af eksterne personer, men om at kompetencen placeres på de rigtige steder. Derfor er det vigtigste ikke, om lederne er valgte eller ansatte, men om deres faglige, ledelsesmæssige og personlige kvalifikationer".

Københavns Universitet havde i sine første udspil lagt op til en opstramning af ledelsen og en klarere kompetencefordeling, men ikke til radikale ændringer af de valgte ledelser. Delvis påvirket af kommentarer i konsistorium – og en *meget negativ underhåndsreaktion fra videnskabsminister Sander* – kan der dog komme mere liberale kanter på det endelige forslag. Studenterne har således spillet ud med et forslag om, at både rektor, dekaner og institutledere kan udpeges. På konsistoriemødet d. 25. april skulle parterne prøve at blive enige om en konsensusmodel.

Regeringens skuffeforslag

Universiteternes udspil til ændrede strukturer kommer efter et voksende politisk pres over de seneste år. Og videnskabsminister Sander har langsomt strammet skruen, først gennem regeringsgrundlagets principielle udmeldinger og siden gennem *ministerielle underhåndsvink* om, hvad regeringen ønsker. Således forlyder det, at der allerede ligger en rammelov i skuffen i ministeriet – og ministeren har antydnet, at det sendes ud til høring allerede inden sommerferien.

Videnskabsministeriet har ikke sendt noget ud til høring, men har blot bedt om universiteternes egne indspil inden 1. maj. Det har tilsyneladende fået universiteterne at lyntænke nye styrelsesformer ud fra en tankegang om, at hvis de ikke selv danser noget *politisk realistisk*, så bliver de kørt over af regeringens skuffeforslag.

jø

Se side 12-14

Hetz 2
Universiteter gøres til *problemet* i medierne og offentligheden. LEDEREN

Sektorforsknings-tjekket 4
- skal offentliggøres omkring 1. maj og sektoren venter spændt

Akademikere drikker 7
- for meget og mere end den øvrige befolkning, fortæller sundhedsundersøgelse

Ung karriere 8-9
Usikker fremtid for unge forskerspiger på universitetet og i sektorforskningen

Forskerskoler for industrien 10
Tre forskerskoler medfinansieres af industriinteresser - men det er ikke privatisering ad bagdøren, forsikrer systemet

Umotiverede studerende 14
Når universitetet ikke kan motivere nogle af de studerende, går man på kompromis. Men at behandle dem som passive forbrugere virker nedbrydende på universitetet. ESSAY

Fagkyndige ledere giver succes 16
Fremragende miljøer har fagkyndige ledere, fortæller ny rapport - som ikke giver politikerne gode argumenter for eksternt udpegede ledere

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter.

Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3

Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)
Journalist Nynne Bjerre Christensen

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. maj 2002

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor **MOGENS OVE MADSEN**,
formand f. DJØF's UFO

Hetz, forskning og uddannelse

Måske er det et udslag af Janteloven eller i hvert fald en særlig dansk mentalitet, at det omgivende samfund med jævne mellemrum udvælger sig et område, man kan kritisere danske forskere for. Store aviser lægger gerne spalteplads til eller tager selv initiativer på dette særlige felt.

Sidste sommer var det f.eks. ledelsen på universiteterne, der fik en ordentlig omgang. Den kollegiale styreform blev beskyldt for lidt af hvert - alt sammen i det håb at få den udstillet som absolut uduelig. Og løsningen ligger lige for, når virkeligheden bliver for broget: at indsætte nogle hierarkier og »stærke mænd« til at skære igennem!

Senest har Berlingste Tidende kørt kampagne om universiteter og forskning. Og avisen giver universiteterne dumpekarakter for manglende samarbejde med danske virksomheder. Sjovt nok er det igen universiteternes skyld og ikke virksomhederne, der er årsag til en til tider ringe kontakt mellem de to parter. Når universiteterne gøres til PROBLEMET i forhold til erhvervslivet, dækker det i høj grad over, at dansk erhvervsliv - sammenlignet med nabolandene - kun i ringe udstrækning selv investerer i forskning.

I de nævnte tilfælde udmærker fremstillingen sig ved, at de ikke beror på saglige analyser, men på en række påstande og enkeltstående tilfælde. Derved fremstår debatten ofte mere hetz-agtig end seriøs.

Om der er tale om en meget bevidst styret politisk proces eller der blot dækkes over almindelig politisk hykleri, skal vi ikke afgøre. Man kunne dog godt fristes til at tro, at visse medier udfolder sig i den hensigt at lægge op til et markant politisk indgreb, hvor universiteternes selvstyre reduceres for at give plads til større politisk og erhvervsmæssig indflydelse, og hvor styringen lægges over til et enstrengt - læs: topstyret - ledelsessystem.

Fagforeningerne er meget på linie med Forskningsforums direktør, da han forleden udtalte på Forskningsforums årsmøde, at *»alle politikere taler om, hvor vigtigt og afgørende videnskabsamfundet er, men alligevel skæres bevillingerne til forskningen år for år. Danmark ligger i et krybespor, mens vores naboer ligger i overhalingsbanen!«*.

Samtidig kan man læse i Børsens Nyhedsmagasin, at kun 7% af danskerne mellem 25 og 64 år har en lang videregående uddannelse, mens de tilsvarende tal er 24% i Holland, 27% i Norge og i USA

er tallet 30%. Ifølge OECD er bevillingerne til folkeskoler og øvrige grunduddannelser i Danmark i anden halvdel af 90'erne steget med 12%, medens bevillingerne til de videregående uddannelser er faldet med 12%. Ingen andre lande har haft en så markant udvikling.

Er statistikken korrekt er der således ikke kun tale om underprioritering af ressourcer til forskningen, men også af indsatsen i forhold til de videregående uddannelser. Når universiteterne gøres til PROBLEMET i forhold til undervisningssiden - fx klandres for "frafald" - kunne det måske skyldes, at politikerne faktisk ikke prioriterer området, dvs. ikke bevilger, hvad god uddannelse faktisk koster?

I denne situation er det faktisk ret bemærkelsesværdigt, at der i Folketinget - uden om VK-regeringen - pludselig tegner sig et flertal, som vil tage fat på at give flere midler til forskningen. Måske får vi på denne måde brudt den usaglige hetz, som i sig selv er med til at gøre universiteterne mindre attraktive for studerende og ansatte og ødelægger samarbejdsklimaet med de eksterne interessenter. Måske kan det dårlige klima, der gør det vanskeligt politisk at give flere penge til forskning og undervisning, endelig aflives?

SF, Socialdemokratiet, De Radikale og Dansk Folkeparti ønsker i hvert fald at holde statsministeren fast på hans tilsagn på EU-topmødet om flere midler til forskningen. På topmødet blev der givet tilsagn om, at Danmark i år 2010 skal afsætte 3 procent af bruttonationalproduktet til forskning. (I dag udgør den offentlige forskning 0,6% af BNP eller ca. 9 mia. kr.) Det forudsættes, at det private erhvervsliv bidrager med en forskningsindsats svarende til 2% af BNP i 2010. Dermed skal det offentlige ifølge det alternative flertal i folketinget stå for 1% eller et beløb svarende til 13 mia. til forskning. kr. i 2010.

Mens vi stadig venter på Videnskabsministerens udspil på forskningsområdet, kan vi benytte lejligheden til at gøre det alternative flertal i Folketinget opmærksom på, at man også skal have uddannelsessiden med. På samme måde som der sættes mere ambitiøse mål for den offentlige forskningsindsats, skal der også sættes mere ambitiøse mål for, hvor mange mennesker der skal kunne bære den forskningsbaserede viden ud i det omgivende samfund. Og så skal der gives ressourcer, så målene kan opfyldes.

Centralisering af forskningsrådene?

Forskningsrådene advarer mod forslag om 2 råd til erstatning af de nuværende 6

Direktøren i Forskningsstyrelsen og formanden for Forskningsforum på et årsmøde med få skarpe kanter

- *Forskningsforums årsmøde 15.4 på Hilton*
Det var ikke Danmarks Forskningsråds årsmøde, men Forskningsforums (*bestyrelsen for forskningsrådene, red*). Alligevel blev det **DFrs formand Søren Isaksen**, som endte med at blive midtpunktet i årsmødets mest ophidsende kontrovers med sit forslag om, at forskningsråds-systemet skal effektiviseres/centraliseres i to strenge:

”Danmark skal have et fondssystem, ikke et rådssystem:

Den ene gren skal være statens forskningsfond, en innovationsfond, som kan tage sig af de strategiske initiativer, programmer osv.

Den anden gren skal tage sig af en fri fondsfunktion, hvor der efter ansøgning og konkurrence kan uddeles midler efter kvalitetskriterier. Og denne anden gren skal vel at mærke have nedbrudt de nuværende fakultære og disciplinære grænser, som de nuværende forskningsråd er udtryk for. Det skal flyttes væk fra det universitære miljø, afspejle en anden dynamik”, sagde Isaksen.

Det forslag – som DFri ikke har of-fentliggjort endnu - fik flere af formændene for forskningsrådene på talerstolen. Med **prof. Jens Chr. Djurhuus** fra Det sundhedsvidenskabelige Forskningsråd i spidsen argumenterede de for de faglige fordele i det nuværende rådssystem:

”Jeg vil plædere for nænsomhed og differentiering, når beslutningstagerne vil reformere forskningssystemet. Jeg

forstår således ikke, hvordan Danmarks Forskningsråd kan foreslå en samling i to organer, når vi har et system, der har forskningsverdens legitimitet og troværdighed, og der er lokalkendskab inden for de enkelte videnskabelige grene. Samtidig kan forskerne i systemet bidrage med at komme med råd på andre måder”.

Motorveje og trafikpropper

Formanden for Det humanistiske Forskningsråd, professor **Poul Holm**, mente, at 2-strengssystemet ville være en fristelse for politikerne til at lave motorveje i forskningssystemet.

Den metafor tog Forskningsforums formand, Jørgen Søndergaard, op: ”Det er ikke helt retfærdigt, når det nuværende system udsættes for skjulte beskyldninger

*”Når man ser på kurven over bevil-
lingerne til forskning de næste år, så
ligner det en skihopbakke, hvor hop-
peren får mere og mere fart på nedad
...” (Jørgen Søndergaard, Forsknings-
forum)*

*”Som Videnskabsminister er jeg klar
over forskningens finansieringspro-
blem over de næste år. Jeg vil forsøge
at gøre mit til, at hopperen ikke falder
og slår sig så meget ...” (Videnskabs-
minister Helge Sander)*

af den ene eller anden art. En præmis for at bygge motorveje – hvis det er hvad politikerne ønsker – er jo, at det kan sandsynliggøres, at der bliver noget trafik! Man skal også se på trafikanternes opførsel, og jeg ser gerne en udvikling, hvor 3000 ansøgere får en faglig og effektiv afvikling – ikke et system, hvor man laver trafikpropper på forhånd ...”, sagde formanden for forskningsrådene med slet skjult hentydning til, at tostrengssystemet risikerer at lande i bureaukrati og tids-spilde.

Industrien er utålmodig

En repræsentant fra arbejdsgiverne i Dansk Industri fremførte, at regeringen bør vise handlekraft allerede inden sommerferien, for nu har der været diskussion og diskussion og diskussion. Men han fik også svar:

”DI er utålmodige for at få ændret forskningens strukturer. Så utålmodige at de ikke lader sig diktere af facts, fx at forskningsmidlerne reduceres samtidig med at danske forskere endnu hører til de mest citerede internationalt. DIs interesse er tilsyneladende at få forskere ud, som gør, hvad der bliver sagt ...”, svarede Djurhuus fra forskningsrådene.

Videnskabsminister Sander nøjedes med at bekendtgøre, at regeringen spiller ud med reformforslag i efteråret.

jø

Myter om sektorforskning

Mens de venter på den store sektorforsknings-rapport, forbereder interessenterne sig og bringer sig i stilling

Tre interessenter i sektorforskningsseftersynet: Søren Isaksen fra Danmarks Forskningsråd, som har ansvaret for undersøgelsen. Henrik Toft Jensen fra Rektorkollegiet. Niels Elers Koch fra Sektorforskningens rektorkollegium

SEKTORFORSKNINGS-TJEK

- *Forskningsforums årsmøde 15.4 på Hilton*
”Der verserer tre myter om sektorforskningen: At den er vokset vildt, at forskningen ikke er uafhængig, og at den bør nedlægges...”

Den ordførende for sektorforskningens direktører, Niels Elers Koch, venter spændt på resultatet af den rapport om sektorforskningen, som er planlagt til udgivelse i starten af maj måned. Han er dog helt klar over, at rapporten placerer sig i *et politisk sprængfelt* mellem de faktiske forhold, politiske særinteresser og egentlige *myter*, som gør det vanskeligt at forudse, hvad undersøgelsen vil ende ud med at foreslå.

Med fremhævelsen af myterne benyttede sektorforskningsdirektøren fra Forskningscentret for Skov & Landskab årsmødet til at skyde de mere simple forestillinger ned:

”Virkeligheden om sektorforskningen er:

- At den ikke er vokset, men i 2002 har været udsat for nedskæringer på 5-40 pct.

- At de politiske prioriteringer i sektorforskningen er mere styrede, og at den er mere mere nytteorienteret end universiteterne, men sektorforskningen har altså uafhængige bestyrelser, der er uafhængige af det politiske system.

- At det tager 5-10 år at opbygge forskningskompetence, men det tager under et halvt år at lukke den ned ...”

sagde Elers Koch (*se i øvrigt læserbrev s. 18*).

Samarbejdsaftale mellem sektorforskning og universiteter

Sektorforskningens direktører og universiteternes rektorer søger i fællesskab at foregribe de mere selvfølgekrav i den kommende rapport: At de skal samarbejde mere.

Selv om sektorforskningsinstitutioner og universiteter umiddelbart fremstår som modinteresser – fordi det sektorforskningen kan undvære, kan bliver overført til universiteterne – har parterne udarbejdet en principiel samarbejdsaftale. Den omfatter såvel forskning (fx samfinansierede projekter, fælles forskerskoler m.m.) som undervisning (aftalte undervisningsopgaver, samarbejdsprofessorater, fælles efteruddannelse m.m.).

Samtidig markeres en vilje til ”ved fusion og konsortiedannelse” at etablere en tættere organisatorisk integration mellem parterne, ligesom der ved ”centerdannelse og samlokalisering” vil kunne ske styrkelse af samarbejdet.

Der gøres endelig opmærksom på, at disse samarbejdskonstruktioner kræver ændrede ledelsesforhold, men det præciseres ikke nærmere, hvad det handler om.

Sektorforskningsrapporten

Ifølge kommissoriet skal undersøgelsen finde ud af, hvor meget hver enkelt sektorinstitution bidrager til ministerium-servicering, med rekvirerede opgaver til (driften af) den offentlige sektor samt til væsentlig servicering af erhvervslivet. Opmærksomheden er især rettet mod, hvem der er aftagerne, for det er kun det, som hører til de primære opgaver (ministerieserviceering o.lign.) som er fredet. Resten kan rammes af den skjulte dagsorden som er at finde frie ressourcer, hører til den gråzone, der kan overføres til universiteterne, sammenlægges eller fusioneres med andre.

Undersøgelsen skulle ifølge planerne offentliggøres d. 1. maj. Men det vil være en præstation, hvis en sådan kompleks og politisk kontroversiel rapport ikke forsinkes 7-14 dage. Forskningskommissionens betænkning var forsinket i flere måneder ...

jø

Risø i søgelyset

Sektorforskningsundersøgelsen: Risø er objektivt set den institution, som kan blive udsat for de mest omfattende reformforslag, men direktør Jørgen Kjems tager det roligt

SEKTORFORSKNINGS-TJEK

Risø er suverænt den største af de sektorinstitutioner, som indgår i den store undersøgelse af den danske sektorforskning. Risø får en finanslovsbevilling på 300 mio. kroner, så hvis politikerne leder efter penge, som kunne frigøres til "den frie forskning" på universiteterne, så er Risø i søgelyset. Samtidig har Risø flersidige opgaver med langsigtet forskning, kommercielle rådgivnings- og udviklingsopgaver samt rådgivning af offentlige myndigheder. Man tager sig altså ikke primært af myndighedsopgaver for et ressortministerium (Videnskabsministeriet), så der burde være penge at hente for politikerne.

Hvad siger Risøs direktør således til rygter om et muligt superfakultet med Risø, KU-naturvidenskab og DTU?

"Jamen, vi er ikke bange for drøftelserne, men vi skal bare være overbevist om, at det der kommer ud af det, er meget bedre end det, vi har. Generelt mener jeg ikke umiddelbart, at vores og universiteternes måde at arbejde på, passer sammen. Forstået således: at man altså ikke får en stor fusionsgevinst ved at lægge os sammen - for det er forskellige opgaver, vi løser«, svarer **Jørgen Kjems**.

Risø: Ny fireårig udviklingskontrakt

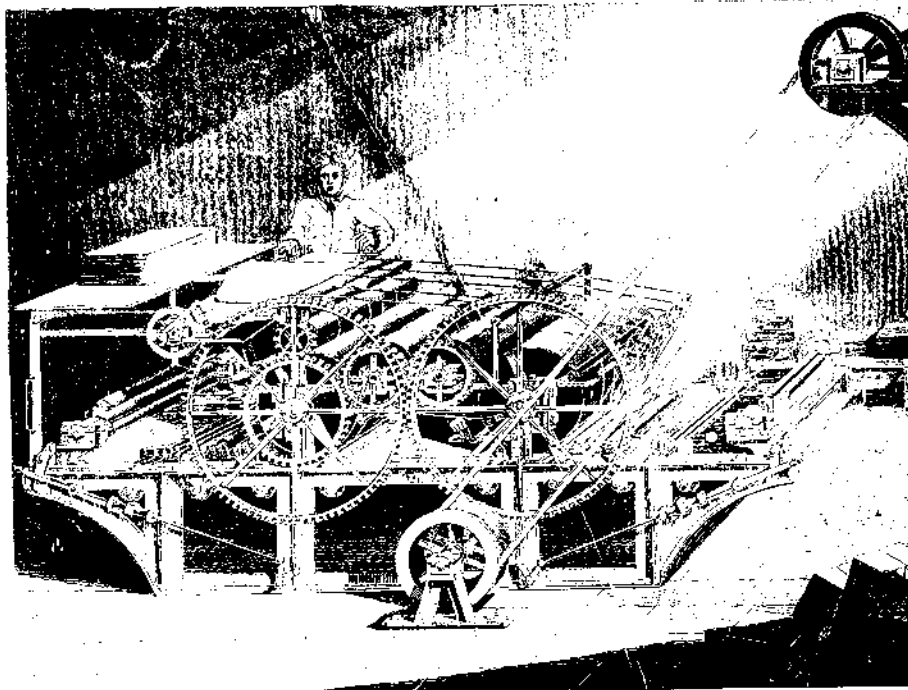
Når Risø ikke bliver en simpel opgave for undersøgerne, skyldes det, at institutionen tidligere har været i søgelyset, men alligevel har klaret frisag på grund af en særlig politisk veneration for stedet. Det har haft en slags status som særligt "nationallaboratorium". Og samtidig har Risø forstået at hente eksterne penge ude i byen, så man henter stort set lige mange penge her, som man får fra finansloven. Det skaber *respekt* for de eksisterende rammer, som beslutningstagere derfor vil være varsom over for at ændre ved.

Direktør Kjems nævner ikke den side af historien, men ser da også med fortrøstning frem til den store evalueringsrapport. Han mener ikke, at der vil ske ændringer lige nu og her for Risøs vedkommende.

»Vi har lige underskrevet en ny, fireårig udviklingskontrakt med vores ministerium om det nye Risø, efter at vi er gået i gang med at nedlægge de nukleare anlæg. Tingene hér er i god gænge. Jeg mener problemstillingerne ligger andre steder i systemet,« siger han.

Direktøren: Sammenlægning af de små

Direktøren tipper mere på, at rapporten indeholder langsigtede overvejelser om

den samlede struktur af det danske forskningsmiljø. Og at det især vil få betydning for de mindre institutioner. Der skal ryddes op i de små institutioner, mens de store skal "organisationsudvikles". Han er enig med politikerne i, at systemet trænger til et serviceeftersyn og der er da mange dele af forskningssystemet, der godt kunne være bedre.

"Generelt er den danske forskningsindsats fragmenteret - det er de mange bække små. Og det er dér, der i første omgang er noget at hente. Jeg forventer, at der vil være en del af de mindre institutioner, der kan lægges sammen eller over til et universitet eller en anden institution. Der kan skabes mere synergi ved at samle dem i større elementer,« siger Kjems.

Betyder det, at der skal flere elementer ind under Risø?

»Det er ikke et udspil fra vores side. Men vi vil da gerne drøfte det, for ligesom i erhvervslivet, hvor man fusionerer, så ændrer samarbejdskonstellationerne sig jo med tiden.«

»Risø har en størrelse, hvor der kan udvikles og skabes tilstrækkelig med faglig bredde. Det har de mindre institutioner meget sværere ved, fordi de er monodisciplinære og kun har én kunde,« forklarer Jørgen Kjems.

Mere armslængde til ministeriet

»Jeg mener, at institutionerne - herunder universiteterne - skal have en højere grad af selvstyre og autonomi og mindre departementalt styre. Der skal mere armslængde imellem ministerier og sektorinstitutioner. Men det kræver at

ledelsesevnen bliver bedre, og at ledelsen får mere frihed til at forfølge deres mål med en bredere vifte af virkemidler, i stedet for bare at gå til deres departementschef og bede om flere penge". De skal hurtigere og mere effektivt kunne reagere på problemer og udfordringer indenfor forskning, uddannelse og innovation - og det gælder også for universiteterne: "Universiteterne skal for eksempel kunne tilrettelægge deres uddannelser efter behovet og uden at skulle igennem en lang departemental proces. Men den selvstændiggørelse kræver en vis størrelse, en kritisk masse. Den størrelse er også nødvendig for, at institutionen kan spille mere aktivt med i de europæiske netværk, der er ved at blive dannet.«

Er det rigtigt, at sektorforskningen har knopskudt?

»Det er ikke helt fair at sige. Alle institutter er oprettet, fordi man politisk har besluttet at man vil have sådan ét. Der er ingen, der opretter sig selv, det opstår ikke ud af den blå luft. Vi vil gerne være en del af et mere samlet og rationelt system, og det kan sagtens strømlines. Men det er bare vigtigt, at systemet bliver bedre af det. At det ikke kun bliver et skalkeskjul for at spare penge ét sted, for så at give dem til universiteterne, som ikke bruger pengene nær så godt, som der hvor de kom fra. Det gælder jo om at få skruet et forskningssystem sammen, som kan stå sig internationalt, og som er et aktiv for landet,« slutter Kjems, direktør for Risø.

nynne-bc

Mindre service på KB

Det Kongelige Bibliotek: Et krav om ni procents besparelse betyder omfattende fyringer over tre år

En større besparelse på budgettet over tre år fører til en reduktion af medarbejderskaren på 13 procent på Det Kongelige Bibliotek. Det skyldes, at næsten halvdelen af bibliotekets udgifter, 45 procent af budgettet, går til ting, der ikke kan spares på. Det gælder for eksempel udgifter til opmagasinering af de mange bøger, ejendomsskatter, bogindkøb og bygningsdrift.

Tilbage er der så at skære ned på lønkronerne. Og det er netop det, der er sket: 39 årsværk ud af knap 350 bliver frem til 2005 skåret væk. Det betyder, at servicen på biblioteket bliver dårligere. I støbeskeen ligger blandt andet, at man ikke længere vil kunne bestille bøger over telefonen, men i stedet må gøre det pr. e-mail. Der vil heller ikke længere være separate informationsskranker til rådighed for brugerne. De må i stedet henvende sig med spørgsmål i udlånskranken. Desuden må man forvente, at højt specialiserede spørgsmål fremover vil være længere tid om at blive besvaret.

”Hvis man for eksempel vil vide, hvad vi har af H.C. Andersens skrifter og

hvilken stand, de er i, så kan der nok ikke svares med det samme. Der er altså ingen information, vi ikke vil give, men vi vil nok i højere grad bestemme hvornår og i hvilken form, spørgerne får svar. Det er selvfølgelig noget, der kan mærkes for brugerne,” siger direktionssekretær **Kim Gundersen**.

Bibliotekets direktør, Erland Kolding Nielsen, vil ikke udtale sig om den økonomiske situation, før der er overblik over, hvordan man helt præcist skal få økonomien til at hænge sammen.

Sikkert er det dog, at bibliotekets forskere bliver ramt på lige fod med resten af medarbejderstaben. 8,35 årsværk skal reduceres til 6,68 årsværk. Forskerne leverer rådgivning til bibliotekets brugere, ligesom der er en række forskningsprojekter i gang. En stor Carl Nielsen-udgave er på trapperne, ligesom et større værk om den danske besættelsestid. Bibliotekets forskningsenhed huser også eksterne medarbejdere. Blandt andre har Bo Lidegaard skrevet sin Jens Otte Kragbiografi i bibliotekets regi.

nynne-bc

Lomborgklage i høringsfase

Klagerne bliver den store uafhængighedstest for de videnskabelige uredelighedsudvalg, som først i juni måned stilling til, om man vil – og tør – antage og realitetsbehandle klagerne

Miljøoptimisten Bjørn Lomborg blev i februar anmeldt til de videnskabelige fupudvalg for forvridning af andres forskning (se FORSKERforum 153, marts). Det skete i dagene før han blev udnævnt til direktør for regeringens nye Institut for Miljøvurdering.

Der foreligger nu tre klager mod Lomborgs videnskabelighed. Den første klage gik på, at han har forvredet andres forskning i konkrete tilfælde. Det er uklart, hvem og hvad der har indbragt den anden klage, og Uredelighedsudvalget har hemmeligtstemplet sagen og pålagt klagerne tavshedspligt, mens sagen behandles. har lukket for offentlig indsigt. Den tredje klage kommer fra udlandet, og skulle efter FORSKERforums oplysninger i høj grad referere til indholdet af de reviews og kommentarer, som Lomborgs viden-

skabelighed er mødt med internationalt.

Klagerne er sendt ud i en høringsfase, jf. Uredelighedsudvalgets forretningsorden, der taler om to høringsrunder inden sagen kan tages op i udvalget. Og i juni vil udvalget så vurdere, om klagerne antages og realitetsbehandles.

For de videnskabelige fupudvalg – med landsdommer Brydesholt i spidsten – bliver klagen den store test på udvalgenes *politiske uvildighed*, for der vil være et stærkt politisk pres på at klagerne afvises. Regeringen vil ikke have svært ved at bære, hvis den har udnævnt en direktør, som – endog blot i mindre grad – dømmes som videnskabelig fusk.

Hvis udvalget antager sagen er der først udsigt til en afgørelse om et års tid.

jø

Ikke nogen tvivl om, at det er sjovere at være rig og rask end syg og fattig. Og en af vejene til den evige lykke er tilsyneladende at få en lang uddannelse. Ifølge den nys udkomne rapport **Sundhed & Sygelighed i Danmark 2000** er det klart sundere at være veluddannet. De, der har gået i skole i mere end 15 år og de, der typisk er akademikere (i undersøgelsen defineret som for eksempel kontorchefer, overlæger, salgschefer eller gymnasielærere,) lever sundere.

De har haft lettere ved at lægge smørgerne på hylden, er bedre til at dyrke motion og i det hele taget har de mere overskud til at ændre deres tilværelse. Derfor lider de heller ikke i særligt omfang hjerte-karsygdomme, der ellers tidligere blev betegnet som de riges sygdom. Det er nu en sygdom for dem, der har gået mindre end ti år i skole. De veluddannede spiser nemlig rigtig meget fisk, salat eller råkost, og jo bedre uddannet man er, jo mindre smør bruger man også på brødet, viser undersøgelsen.

Ikke mere hash end ennemsnitsbefolkningen

De veluddannede bruger ikke deres praktiserende læge særligt meget. Akademikerne har også påfaldende lidt fidus til alternativ behandling og naturmedicin. Selv om der givetvis er mange af de veluddannede, der var unge i 1968, så ryger de heller ikke meget hash mere. Faktisk er der kun halvt så mange fra akademikergruppen, der fyrer den fede, som landsgennemsnittet. Til gengæld mener de, at deres egen indsats for at bevare helbredet er yderst vigtig.

”De veluddannede har flere ressourcer til at opfange nogle nye budskaber, prøve kræfter med dem og lave om på tilværelsen,” forklarer seniorforsker, **Mette Kjølner** fra Statens Institut for Folkesundhed, om danskerne generelt.

Undersøgelsen om danskernes Sundhed & Sygdom er et særdeles digert værk på 561 sider, der på omfattende vis sammenligner danskernes fysiske og psykiske helbred i boligen, på arbejdspladsen og blandt deres venner og familie. Instituttet har ved personlige interviews talt med 16.690 danskere over 16 år om en lang række detaljerede ting. For eksempel hvornår de sidst har fået målt deres blodtryk og kolesteroltal, kontrolleret syn, om de lider af diabetes, eksem, bronchitis, nervøse lidelser. Om de går til offentlige møder, har været udsat for vold, hvor meget de vejer og en lang række andre ting. Instituttet har lavet tilsvarende un-

re drikker

bedre end resten af danskerne. De dyrker mere motion, ryger mindre og spiser sundere. stressede. Og måske derfor drikker de

dersøgelse i 1987 og 1994.

Stress og sprut

Akademikerne angiver, at de er Danmarks mest stressede gruppe. Der er op mod 40 procent, der ikke når at løse alle deres arbejdsopgaver. Men de bliver ikke syge af det, for de har meget indflydelse på, hvad arbejdet består af og arbejdet er meningsfuldt. Det opvejer det stressede arbejde, forklarer Mette Kjølner.

På ét felt skiller akademikerne sig ud fra den øvrige befolkning. De drikker for meget. Hvis man går og forestiller sig, at det er de ufaglærte danskere, der drikker, så tager man fejl. I undersøgelsen angiver over 50 procent af akademikerne, at de har drukket den seneste hverdag. Lands gennemsnittet er 37,5 procent. Der bliver altså skyllet noget rødvin ned til hverdag. Og det er ikke blot et enkelt uskyldigt glas. For der er også relativt flere akademikere og veluddannede, der drikker mere end de anbefalede 21 genstande til mænd og 14 genstande til kvinder. Jo højere uddannelse man har, jo mere drikker man, konkluderer rapporten. Ud af den gruppe, der har gået mere end 15 år i skole, er der over 13 procent, der overskrider genstandsgrænsen (gennemsnittet er 11,7.) Og mændene drikker generelt temmelig meget mere end kvinderne. ”Det vil næsten altid være sådan, at jo bedre uddannet man er, desto mere hen-

sigtsmæssig sundhedsadfærd har man. Men sådan er det altså ikke med alkohol,” siger Mette Kjølner.

Til gengæld er der også relativt mange akademikere, der tænker meget på at holde op. Instituttet har nemlig også spurgt til, om man forsøger at begrænse drikkeriet for at forbedre sit helbred. Og her svarer næsten en fjerdedel af de veluddannede, mod godt 16 procent af gennemsnittet, at de sandelig gør deres for at holde forbruget nede af hensyn til helbredet.

De veluddannede lever længere

Men akademikerne lever ikke bare godt, de lever også længe, siger seniorforsker **Knud Juel**, fra Statens Institut for Folkesundhed. Han har i en anden undersøgelse undersøgt danskernes dødsårsager. Dem, der står udenfor arbejdsmarkedet, har det korteste liv, mens de veluddannede har de længste. De veluddannede har et mindre slidsomt arbejde ved skrivebordet og de er bedre til at passe på sig selv livet igennem. Det gælder specielt for mændene.

Kvinder ryger – også de veluddannede

De kvinder, der er veluddannede og har gjort karriere, lever også længere end deres dårligere uddannede medsøstre. Men hvor spændet mellem de veluddan-

nede og de dårligt uddannede mænd er markant, er dette spænd ikke så markant for de samme kvindegrupper.

Forklaringerne er flere. Dels har danske kvinder stadig verdensrekord i at dø af rygning og lungekræft. Kvinderne er slet ikke holdt op med at ryge i samme takt som mændene. I 1994 var det sådan, at 35 procent af de højere funktionærmænd røg. Det tal er i dag faldet til knap 22 procent. Godt 24 procent af de veluddannede kvinder røg i 1994, men det tal er kun faldet til godt 18 procent. I dag har danskerne altså næsten ligestilling indenfor rygning og det kan ses på dødsårsagerne. I udlandet er der slet ikke så mange kvinder, der ryger, som mænd. Så selv om danske kvinder stadig lever længere end mændene, så lever de ikke så meget længere som i andre lande.

En anden forklaring på, at de veluddannede kvinder ikke lever så længe, skal måske søges i deres karriereforløb, siger Knud Juel.

”Det er måske hårdere for kvinder, at være langt fremme karrieremæssigt. Det har muligvis krævet noget særligt af foregangskvinderne, fordi det ikke altid har været helt almindeligt at gøre karriere,” siger Knud Juel om en mulig forklaring på den kortere levetid for karrierekvinderne.

nynne-bc

Universitetslærer, konsulent eller embedsmand?

Morten: Karrieren kræver tålmodighed og vedholdenhed, hvis man vil have de mest attraktive jobs. Er ambitionerne høje, skal man være klar til at flytte – måske endda til udlandet. Og så skal man acceptere korttidsansættelser

UNG KARRIERE

Det var i slutningen af studierne, mens Morten Kallestrup var i praktik på den danske ambassade i Washington, at han besluttede sig for at blive forsker.

»Jeg kunne mærke at jeg var mere glad for at fordybe mig i problemerne, frem for at skøjte hen over dem,« siger han. Men om det skal fortsætte ud af samme spor, har han ikke taget endelig stilling til endnu.

»Lige nu har jeg et år og ni måneder tilbage af min ph.d. og jeg begynder da klart at tænke på, hvad jeg skal gøre. Valget står mellem at blive på universitetet eller få et job i en konsulentvirksomhed eller i forvaltningen. Jeg er ikke sikker på, hvad jeg foretrækker endnu.«

Glad for at undervise

Hvis Morten Kallestrup skal blive i universitetsverdenen, så vil han helst ansættes i et almindeligt adjunktur frem for i et forskningsadjunktur eller i en eksternt finansieret post doc. Det skyldes primært adjunktens muligheder for at komme til at undervise.

»For det første kan jeg godt lide at undervise, det er sjovt og udviklende. For det andet bedømmes man både på forsknings- og undervisningserfaring, hvis man senere søger et lektorat,« siger han.

»Hvis jeg i stedet søger udenfor universitetet vil jeg prioritere at få større analyseopgaver, hvor jeg kan bruge de analyse-kompetancer, som jeg træner via ph.d.en. Og de opgaver kan man nok i højere grad finde i konsulentstillinger frem for i almindelige fuldmægtigstillinger,« siger Morten Kallestrup. Han mener, at det både er en fordel og en ulempe, at man på universitetet får en så høj specialiseringsgrad.

»Det tæller for universitetet, at man har indflydelse på, hvad man beskæftiger sig med; man kan tilrettelægge sin arbejdstid over flere måneder og arbejdet med det, man brænder allermost for. Imod universitetet tæller lønniveauet. Og så spørgsmålet om, hvorvidt man til fulde udnytter alle sine kompetancer. Forskning er jo meget specialiseret videnskab, hvor man bruger få kvalifikationer helt optimalt. Men der er jo også andre kom-

petancer at udvikle - og det kan man nok også gøre i andre miljøer,« siger han.

Krav om mobilitet

Som studerende på Aalborg Universitet har han altid været klar over, at han må være fleksibel og klar til at flytte efter drømmejobbet – hvis det ikke findes på universitetet. Og eftersom han endnu ikke har besluttet om han vil fortsætte karrieren indenfor murene, er han stadig indstillet på at skulle kunne flytte.

»Jeg overvejer helt sikkert også muligheden for at tage til udlandet, enten på et universitet eller i en organisation. Lige nu har jeg ikke børn og jeg har heller ikke købt hus, så hvis det rigtige tilbud kommer, så er jeg bestemt ikke afvisende. Det kunne nok være meget sundt at prøve at arbejde i et internationalt miljø.«

»Men det er ikke alle, der har det sådan: Mange af mine ph.d.kolleger har allerede fået børn og har derfor sværere ved at flytte. Og vi er mange ph.d'er i øjeblikket. Derfor taler vi også meget om, hvordan vi skal løse generationsskifteproblemet på instituttet. Hvis der skal ske en flydende overgang til om otte-ti år, hvor mange af lektorerne går af, så skal vi i gang nu. Eventuelt ved hjælp af eksternt finansiering. Så vi er i gang med at undersøge forskellige muligheder for at få videreført ph.d.erne over de år, hvor der ikke bliver stillinger ledige.«

- Er der et skel mellem de yngre og de ældre forskere?

»Jeg synes bestemt, at vi på vores institut har et godt forhold til de ”ældre” medarbejdere og de er overvejende både dygtige og inspirerende – men ansættelsesforholdene har selvfølgelig ændret sig over årene.»

Ofte er stillinger for unge forskere tidsbegrænsede:

»Det er klart at det er ærgerligt – mest af familiemæssige og private grunde. Jeg har netop udskudt blandt andet et huskøb på grund af usikkerheden. Universitetet ville egentlig gerne have mulighed for at stille mere faste ansættelser i udsigt. Men det kræver jo ressourcer, for at der er nogle lektorater i den anden ende.«

Morten Kallestrup er 28 år og bor i Aalborg. Han er cand. scient. adm. fra Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning på Aalborg Universitet og er halvvejs i sin ph.d. om EUs betydning for dansk politikdannelse.

nynne-bc

Værd at satse på sektorforskningen?

Sebastian sagde nej til lokkende udlandstilbud af personlige grunde, men også fordi han undgik spildtid.

UNG KARRIERE

Sebastian forsker indenfor et område, der er under hård politisk beskyldning i øjeblikket. Så de fremtidige ansættelsesmuligheder tegner noget mere brogede, end da han startede på sin ph.d. i 1999.

”Dengang så det egentlig ikke sort ud. Det var realistisk at få en karriere indenfor universitets- eller sektorforskningen. Der er flere af mine kollegaer, der er lidt ældre, som har fået faste stillinger. Men det har jo ændret sig og jeg har da kraftigt overvejet, om det var værd at blive i sektorforskningen,” siger han.

”Ved slutningen af min ph.d begyndte jeg at overveje, hvad der skulle ske. Jeg søgte en post doc. i Tyskland, hvor jobmulighederne er meget større. Der er virkelig store muligheder, hvis man har lyst til at rejse. Jeg blev kaldt til samtale, men endte med at sige nej af personlige grunde. Jeg skal være far i midten af juli, og hvis vi flyttede til Tyskland ville der ske lidt for mange ting på én gang. Så blev planerne med dette projekt mere konkrete, og så sprang jeg til det i stedet,” siger Sebastian R. Sørensen, der også under sine ph.d.studier har været tilknyttet GEUS.

Undgik spildtid

Der tales meget om internationalisering, om kravene til forskeres mobilitet, om nødvendigheden af udlandsophold osv. For Sebastian var der en anden praktisk overvejelse, som vandt: Ved at blive på en institution han kendte – i stedet for at tage til udlandet – undgik han en masse spildtid.

”Når man starter som forsker, er der en masse benarbejde med at komme ind på laboratoriet og lære de andre forskere at kende. Det kunne jeg springe over ved at fortsætte dér, hvor jeg havde lavet min ph.d. Det gør det lettere for mig at komme i gang med nogle nye ting. Derfor vil jeg nok kunne lave væsentlig flere publikationer og mere videnskabeligt arbejde hér.”

- *Hvad ville du fagligt få ud af at være i udlandet?*

”Det ville se godt ud på CV’et. Post doc. erfaring er uvurderlig. Det er godt at have været på forskellige laboratorier

andre steder. Det er heller ikke udelukket, at jeg gør det i fremtiden – det kan jo vise sig at være den eneste mulighed. Men jeg er meget glad for at være på GEUS, så da tilbuddet kom, sprang jeg til – og tænkte ikke så meget på, at det kunne blive svært at få job i fremtiden.”

Han vil gerne fortsætte i sektorforskningen frem for at gå ud i industrien:

”I universitets- eller sektorforskningen har man sin frihed til at forske i lige nøjagtig det, man finder interessant. Man får sat nogle store fingeraftryk på projekterne. Du kan publicere og du er mere tilbøjelig til at tage arbejde med hjem, end hvis du lavede vaskepulver. Det ligger ens hjerte lidt tættere. Og det er meget vigtigt for mig – det sætter jeg for eksempel over lønnen. Lønniveauet er helt klart højere i det private, men for mig er det mere attraktivt at vise noget profil. Det har jeg bedre mulighed for hér.”

Usikker ansættelse

Sebastians stilling i sektorforskningen er tidsbegrænset over knap tre år. Det lå i kortene, at stillingen skulle være fast, men finanslov-2002 skabte usikkerhed om midlerne på lang sigt.

”Personligt ville jeg selvfølgelig hellere have haft en fast stilling, for privat er det rart at kunne se frem til mere end udgangen af 2004. Men løstansættelser har jo den fordel, at folk bliver presset til at lave noget på kort tid og arbejdet er intensivt.”

- *Er det en fordel at en stilling slås åbent op, eller er det rimeligt, at den kan øremærkes til en bestemt forsker?*

”Jeg foretrækker helt klart, at alle kan søge stillingerne gennem et åbent opslag. Men tit er kortene jo i en vis grad mærkede: Enten er opslaget snævret så meget ind, at der højst er en håndfuld kvalificerede kandidater, eller også er stillingen tiltænkt en bestemt kandidat. Men man kan jo stadig godt søge, hvis man er god nok. Det har jeg det fint nok med. Ellers bliver der for meget ryglapperi og nepotisme rundt omkring.”

- *Er de unge forskere i dag dårligere stillet end tidligere?*

”Jeg tror egentligt, at unge forskere

Sebastian R. Sørensen er 29 år, mikrobiolog og beskæftiger sig med grundvandspesticider. Han skal forsvare sin ph.d. fra Københavns Universitet, Afdelingen for Mikrobiologi, i maj og er lige startet som projektforsker på GEUS. Ansættelsen varer til 1. januar 2005.

altid har været mere eller mindre tvunget til at være fleksible. Men der er måske en tendens til, at vi yngre forskere skal være mere mobile internationalt end de tidligere generationer. De faste stillinger hænger absolut ikke på træerne, og det er klart mit indtryk, at vi må kæmpe hårdere for at komme i betragtning til en fast stilling her i Danmark. Så vi kommer nok til at leve en sigøjner-tilværelse noget længere end de tidligere generationer.”

- *Hvordan tegner fremtiden for dit felt?*

”Lige nu ser det faktisk lidt sort ud for miljødelen af mit fagområde, der er blevet skåret meget ned. Projekterne i fremtiden på miljødelen skal nok være mere produkt-orienterede end tidligere. Tidligere kunne man lave projekter, der var meget videnskabelige. Nu skal det være anvendt. Så jeg vil gå efter at få mit navn forbundet med den slags projekter. For det er der, mit hjerte ligger. Jeg synes, at projektet med grundvandet og undersøgelserne af pesticider i drikkevandet, er rigtig godt. Alle er da interesserede i rent drikkevand – selv Venstre-folk”

nynne-bc

Forskerskoler for industrien

Tre forskerskoler medfinansieres nu af industriinteresser, som hermed får indflydelse på udvælgelse af forskningsområder. Men industrien kommer ikke til at monopolisere skolernes temaer eller deres curriculum, siger forskeruddannelsesrådets formand

UNI-INDUSTRI

Samfinansiering mellem erhvervsliv, stat og forskningsinstitution vokser, når der oprettes nye ph.d.-stipendiater og forskerskoler. Det letter finansieringen, men betyder samtidig at systemet skal være særlig opmærksom på de fagområder, som har svært ved at skaffe samfinansiering, siger formanden for Forskeruddannelsesrådet, **Hans Siggaard Jensen**.

Han gør det efter, at rådet og Forskningsstyrelsen netop har uddelt 100 mio. kroner til 23 nye forskerskoler, som forventes at igangsætte 130 nye ph.d.-stipendier. Heraf er mere end halvdelen samfinansierede med erhvervslivet, sektorinstitutioner og amter.

Den absolutte topscorer blandt de 23 skoler er Drug Research Academy, som får 31 mio. kroner af de 100 mio. Det er en erhvervsrettet forskerskole, som betales ligeligt af tre parter: Forskerskolepengene, 9 private medicinalfirmaer samt Farmaceuthøjskolen. I alt er budgettet på skolen 80 mio. kroner.

Tre store skoler med erhvervsinteresser

Der var totalt 57 ansøgninger, og ansøgningsrunden viste en stigende interesse fra erhvervslivet for medfinansiering af forskerskoler: "Særligt inden for lægemiddelforskning, telekommunikation, medicoteknik og softvareteknologi er skolerne et vigtigt skridt mod et stærkere samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv i erhvervsrettede forskerskoler. Den af videnskabsministeren ønskede brobygning mellem universiteter og erhvervsliv er således godt i gang", konstaterer en pressemeddelelse fra Forskningsstyrelsen.

Der findes nu tre store forskerskoler med væsentlig medfinansiering fra industrien:

- Drug Research Academy ved Farmaceuthøjskolen (31 mio. kr. statsmidler; 18,8 Farmaceuthøjskolen og 25,8 fra industrien).
- NKT-Academy (13,5 mio. kr. statsmidler; 17,5 fra DTU og 25,5 fra industrien), der forsker i avanceret mikroteknologi ved DTU.
- The International School for Industrial Researchers med forskningstunge IT-firmaer på Aalborg Universitet (11,3 mio. kr. statsmidler; 13,5 fra AUC og 11,6 fra den nordjyske IT-industri).

Bestemmer erhvervslivet forskningstemaer?

De store forskerskoler lægger beslag på tilsvarende store statsbevillinger. Mens skoler uden samfinansiering typisk får 5-

årige statsbevillinger på 4-7 mio. kroner, så får de samfinansierede statstilskud i 11-31 mio. 's klassen.

Megabevillingen på 31 mio. kroner til farmaci-skolen kan ses som det offentliges medgift, når det private spytter penge i kassen. Formanden for forskeruddannelsesrådet medgiver, at industrien dermed er med til at styre, hvilke skoler, der skal have penge og hvilke faglige områder, der skal opdyrkes:

"Behovet for forskeruddannelse er der under alle omstændigheder, så for Forskeruddannelsesrådet er det udmærket, at de tunge erhvervsområder er med til at betale. Det er et problem, hvis de ingen indflydelse får på forskningsområder af relevans for dem. Og hvis de ikke får indflydelse, så flytter de jo bare deres forskningsafdelinger til udlandet ...", siger Hans Siggaard Jensen.

På spørgsmålet om industriens forretningsinteresser vil få direkte indflydelse på skolernes forskningstemaer og på deres læreplaner, afdramatiserer Siggaard: "Industrien kommer ikke til at monopolisere skolernes temaer eller deres curriculum. Bevillingerne er jo ikke øremærkede til bestemte formål eller personer. Og universiteterne tager skam deres akademiske ansvar for skolerne meget alvorligt, når aftalerne indgås, og når skolerne drives".

Skoler uden samfinansieringskrav

Han medgiver, at industriens engagement på enkelte områder binder ressourcer i det statslige system.

"Når industrien medfinansierer en relevant skole, så forpligtes staten også til at medvirke. Og bruges der 20 mio. kroner til sådan en skole, så udelukker det, at pengene gives til noget andet. Men for det første så letter medfinansiering presset på den statslige finansiering på områder, hvor behovet er der. Og for det andet er det kun en mindre andel af forskerskolepengene, som bruges til de erhvervsrelaterede skoler".

Der er et stigende krav om samfinansiering, men Siggaard advarer mod, at det bliver kriteriet for, at der oprettes skoler på et forskningsfelt:

"Samfinansiering giver nogle fagområder nogle fordele. Og vi er meget opmærksomme på, at det statslige system har en særlig forpligtelse over for de områder, som har svært ved at finde samarbejdspartnere, fx museer, arkiver og biblioteker", siger Siggaard.

"Forskeruddannelsesrådet må opdyrke det, som ikke kan finansiere sig selv. Vi skal ikke bare støtte det, som har en

lang tradition for forskning eller klare erhvervmæssige mål. Vi må også gå foran og udvikle nye områder. Så næste gang handler det måske om kommunikation og design m.m..."

Samfinansiering ikke en borgerlig opfindelse

Der er stigende krav om samfinansiering, bl.a. fordi der har vist sig "indlejringsproblemer", når projekter med 100 pct. statsfinansiering udløber, og der opstår spørgsmål om ansvaret for videreførelse.

"Foreløbig mærker vi ikke et ekstra krav om samfinansiering fra den nye, borgerlige regering. Den nye V-K-regering er såmænd ikke mere 'erhvervsvenlig' end den gamle SR-regering, som fx søsatte erhvervsstøtteprojektet DK21. Virkemidlerne er måske lidt anderledes: Den nye regering er gladere for skattefradrag end statstilskud til erhvervslivet, og det er vel det bedste udtryk for forskellen på en liberal og en socialdemokratisk regering".

Se www.forsk.dk/shf/nyt/presse/presse0402/

Privatisering ad bagdøren?

Nej, svarer rektor for farmaceuthøjskolen. Den største fare er, hvis en forskerskole accepterer industrikrav om løsning af konkrete forskningsopgaver

I tilknytning til DFH (Danmarks Farmaceutiske Højskole) har den største danske forskerskole med privat finansiering netop set dagens lys. Den finansieres af tre parter – forskeruddannelsesrådet, højskolen og industrien. Det særlige er, at industrien er med til at definere de særlige farmaci-områder, hvor der opslås 40-50 forskerstipendier.

”Vi mangler ph.d.’ere, industrien mangler forskere, så et samarbejde var nærliggende”, siger rektor **Poul Krogs-gaard-Larsen**, der dog ikke er meget for acceptere ordet ’privatisering’, når industrien betaler for en uddannelse, som traditionelt er en offentlig opgave og når industrien skal være med til at definere, hvad der skal skoles i?

”Jeg synes, at privatisering er et uheldigt udtryk. Der er tale om, at man også inddrager private midler til at finansiere et område, der traditionelt er en statslig opgave. Det vil jeg ikke kalde en privatisering”, svarer rektor.

Faren ved samfinansiering

Lektor **Jørgen Møller Sonnergaard** – som er menig forsker på Farmaceutisk

Højskole – udtrykker bekymring ved de forskningspolitiske konsekvenser i modellen: ”Faren ved fællesfinansieringen er dels, hvis det i fremtiden kan stilles som krav, at forskeruddannelse m.m. skal gennemføres ved sam-finansiering med industrien! Faren heri er, at det bliver industrien, som kommer til at udpege de interessante forskningsområder, hvorved det anvendelsesorienterede kommer til at få forrang frem for videnskabelige kriterier. Inden for det farmaceutiske område betyder det, at interessen vil samle sig om udviklingen af nye substanser, for det er her pengene ligger i dag”, siger han, der selv arbejder inden for området teknologisk farmaci.

Rektor Krogs-gaard-Larsen er opmærksom på faren:

”Men vi er ikke bange; vi har 15 års erfaring for samarbejde med industrien! Vi er dog opmærksom på faren for, at nogle ikke opfatter forskerskolen som en mulighed for at sætte nogle billige stipendiat til at løse konkrete opgaver. Defineringen af de konkrete ph.d.-projekter sker i et samarbejde”.

Han gør samtidig opmærksom på, at nogle af de områder, som ikke dækkes af samfinansieringen må tilgodeses på andre måder.

Forskerskolens bestyrelse har ansvaret og skal være den vagthund, der sørger for, at forskeruddannelsen ikke degenererer i sådan ’opgaveløsning’, siger rektor:

”Jeg ser den største fare i, at der kommer en sløvhed i systemet. Ved dovenskab og tankeløshed kan man degenerere til acceptere projekter, som i praksis er ren ’opgaveløsning’! Men det er vores tænksomme industripartnere ikke interesserede i. Industrien har nemlig den samme interesse som højskolen: At der kommer dygtige og bredt kvalificerede ph.d.’ere ud, som de kan arbejde videre med”.

Både lektoren og rektoren er enig i, at det farlige forskningspolitiske aspekt ved modellen er, at en ren -markedsorientering gør det meget svært for nogle områder - humaniora og samfundsvidenskab, som ikke er interessante for industrien – og at disse områder ikke må ofres.

Stipendiatens hensyn til industrien

Forskerstipendiaten tilknyttes en på forhånd aftalt industripart, og det er hensigten, at der i stipendiat-tiden indgår et tre måneders praktikophold. Forskerstipendiaten, som indgår på en aftale, underlægger sig en særlig samarbejdskontrakt, fx at industriparten har ret til at kræve forskningsresultater patentbeskyttet, samt at

stipendiaten ikke offentliggør-/publicerer sine forskningsresultater (inden for en 6 måneders ramme).

I forhold til den traditionelle forskeruddannelse er der således skudt en tredjepart – industrien – ind som parthaver. Det bliver mere kompliceret for ph.d.’eren at håndtere og gøre krav på sine rettigheder?

”I forskerskolen ved stipendiaten, hvad de går ind til kontraktligt. Men forskellen er ikke så stor til en ’almindelig’ stipendiat, som også skal have sine patentmuligheder vurderet, typisk inden for en 1-2 måneders periode, og som skal have kontakt til nogle, som er interesseret i industriel udnyttelse”, lyder rektorens af dramatisering.

De ansatte: En nødløsning

Lektor **Jørgen Møller Sonnergaard** siger på linie med rektor, at de ansatte ”ikke er voldsomt bekymrede” over det konkrete samarbejde med industrien: ”Mine erfaringer med de store medicinalfirmaer peger ikke på, at de vil diktere, hvad forskerskolen skal lave, og hvad der skal være af helt konkrete ph.d.-projekter. Ph.d.-stipendiaterne får deres frihed, fordi at de store inden for medicinalindustri ved, at de har brug for bredt og vel kvalificerede forskere, som de selv kan forme. De er ikke interesseret i specialister, men i forskeruddannede, der kritisk kan forholde sig til data. Med små firmaer ville det måske være anderledes, fordi de ville stille specifikke krav”.

Men forskerskole med væsentlig privat finansiering er en nødløsning:

”En forskerskole bør være en offentlig opgave. Når højskolen alligevel går ind på samfinansiering med industrien er det da for at få nye penge i systemet. Men i princippet bør man være meget på vagt over for amerikanske modeller, hvor uddannelse – også af forskere – er privat finansierede”, siger Sonnergaard.

”Men samfinansieringen er da rigtig nok lavet, fordi der hermed er penge til at uddanne flere ph.d.’ere – og så håber vi da, at enkelte bliver hængende som lærere på skolen. Dem som har råd til det!!!! For det er da ingen hemmelighed, at industrien snupper mange herfra. Der er lige to lærere på farmakologi, som er gået til NOVO. Og der er netop en kandidatuddannet – som ikke engang var begyndt på en ph.d.-uddannelse – der er gået til et privat firma for en startløn på 32.000 pr. måned”.

jo

Pragmatiske universiteter

På få måneder har universiteterne flyttet sig betydeligt, hvad angår den interne styrelse. Det har været en intern proces, påvirket af politikerne og af økonomiske hensyn ...

UNI-STYRELSE

Universiteterne at lyntænkt nye styrelsesformer: Syddansk Universitet er de mest liberale, Århus holder sig til en mellemøsning, Aalborg fastholder sin model med repræsentantskab og KUs nye rektor fastholder det akademiske selvstyre med universitetsvalgt ledelse.

Men helhedsindtrykket er meget broget. Der er ikke længere tale om en fælles fastholdelse af universitetsloven som en enhedslov med konsistorium som øverste organ og valgte rektorer, dekaner og institutledere. Nu åbner universiteterne i **interne debatoplæg** op for meget forskellige styrelsesformer, for repræsentantskaber i toppen, for bestyrelser med flertal af eksterne medlemmer som øverste organ, for udpegede ledere m.m.

En intern proces, påvirket af politikerne

Universiteternes udspil til ændrede strukturer kommer efter et voksende politisk pres over de seneste år.

Den tidligere forskningsminister Birte Weiss (S) lagde op til ændrede styrelsesformer efter DTU-modellen. Og den nuværende minister Helge Sander (V) har bedt om universiteternes egne forslag inden 1. maj og lægger op til, at et lovforslag måske allerede sendes til høring inden sommerferien. Og den nuværende regering kan lægge pres på, for man har et absolut flertal bag sig i Folketinget, og kan trumfe lovforslag igennem uden modspil.

Den realitet har forceret universiteternes interne processer, som skal munde ud i kontante styrelsesforslag, som kan ministeriet kan tygge på:

”Vores oplæg til ændret styrelse er ikke en direkte konsekvens af politikerne pres”, siger **Aarhus-rector Sidenius**. ”Vi har taget udgangspunkt i de konkrete styrelses- og ledelsesspørgsmål, som vi har i Århus. Men selvfølgelig har vi bevæget os i retning af det, som Videnskabsministeriet har signaleret. Der er altså en politisk realitet bag vores forslag ...”

Syddansk Universitets **rector Jens Oddershede** er mere kontant, når han skal karakterisere motivet til sit interne debatoplæg:

”Vi imødekommer politikernes ønske om en større ’samfundsindflydelse’. Men vores bevæggrund er også at forbedre den eksterne legitimitet. Politikerne og offentligheden må ikke kunne skyde os i skoene, at vi ikke er ”åbne over for samfundet”. En ændring af styrelsen kan være med til at ændre på den mistillid over for universitetet, som nogle gange

kommer til udtryk. Måske vil de endda medvirke til at træffe de samme beslutninger i dag, men så har de forståelse for baggrunden ...”

Heller ikke Rektorkollegiet er ikke påvirket af de nye politiske vinde, hvor der kræves mere samarbejde med erhvervslivet m.m. I begyndelsen af april afholdt kollegiet således – *såmænd sammen med Dansk Industri* – et fællesmøde for Folketingets Forskningsudvalg under temaet: ”Hvorfor skal Danmark investere mere i forskning?”

DTU-modellen: Økonomisk motiv til ændring?

Alle parter ved, at politikerne har DTU-modellen som forbillede, og mange kan huske historien bag: Hvordan det i efteråret 2000 lykkedes den daværende forskningsminister Birte Weiss at lokke DTU til selv at foreslå en ændret styrelsesmodel ved simpelthen at lokke med selveje og bedre økonomi.

Men der er forskelle til DTU-modellen, understreger Oddershede fra Odense: ”Den største forskel til DTU-modellen er, at SDU-bestyrelsen – de eksterne medlemmer vælges af et repræsentantskab, som afspejler regionen og ikke af regeringen eller en minister. Vi er legitimeret af geografien – og det giver en betydelig uafhængighed. Samtidig er SDU – i modsætning til DTU – flerfakultært og vi bevarer fakultetsrådene, som kan fungere som de akademiske råd, der kan fastholde universitetets tradition”.

Signaler om, at gulerod og pisk skal styre universiteterne i den retning, som VK-regeringen ønsker har også været med til at påvirke processen (*se FORSKERforum 153, marts måned*).

Økonomi er da også et motiv til ændrede styrelsesformer, fastslår **rektorkollegiets formand Henrik Toft Jensen**.

”Hvis der ikke kommer en voldsom forøgelse af bevillingerne, så er der ingen forståelse for de eksterne initiativer til at ændre på strukturen. Derfor kan vi sige til politikerne: Find ud af bevillingerne, så har vi et godt grundlag for at diskutere nye styrelsesforhold”, siger Henrik Toft. ”Misforstå mig ikke: Jeg siger ikke, at universiteterne kan lokkes til ændrede styrelsesformer, hvis politikerne giver os større bevillinger. Jeg siger, at hvis politikerne kommer med forslag til selveje i en eller anden form på universiteterne, så er der en kapitalforvaltnings-side, som kræver andre styrelsesformer ...”

SDU- rektor: Ikke

Jeg nærer ikke den mistro, at der kommer til en sømfabrik, siger Oddershede, som

”Nej, det er ikke noget udsalg af det universitære selvstyre. Vi laver en struktur, hvor vi får personer ind udefra – i repræsentantskab og bestyrelse – som har de samme interesser som os på universitetet. Vi er heller ikke presset til det, men det har da betydning, hvad de, som er valgt af borgerne”, siger SDU-rector Jens Oddershede. ”Jeg nærer ikke den mistro, at der kommer nogle udefra og vil lave universitetet om til en sømfabrik”.

Syddansk Universitets rektor har præsenteret den mest liberale model, som nu er til debat på universitetet:

”Hvis jeg skal karakterisere i forhold til universitetsloven, så imødekommer vi samfundets udtalte ønske om betydelig samfundsindflydelse i form af fx bestyrelser. Vi imødekommer også ønsket om ansatte ledere. Men vi har prøvet at lave en struktur, hvor de får lige så stor legitimitet som i dag”, siger han.

Ikke DTU eller djøf'isering

Universitetsledelserne i Århus, Ålborg og København mener ikke, at rektor skal udpeges i stedet for at vælges. Men på Syddansk Universitet lægges op til en model, hvor en bestyrelse med eksternt flertal ansætter rektor. Der indsættes en magtfuld bestyrelse og de kollegiale valg afskaffes.

Det kendetegner SDU-modellen, at lederne skal være forskere med en dokumenteret videnskabelig baggrund. ”Det gælder også rektor, selv om det kan diskuteres, hvor fagligt indsigtfuld denne nødvendigvis skal være. Men den faglige baggrund for lederen er vigtig på et universitet, og vi lægger ikke op til djøf'isering af universitetets styrelse”, understreger Oddershede.

Eksternt repræsentantskab vælger eksternt domineret bestyrelse

SDU vil etablere et repræsentantskab med fx 45 medlemmer. De skal bredt afspejle regionen og fx bestå af 4 amtsborgmestre, 4 borgmestre fra universitetsbyerne Odense, Esbjerg, Kolding og Sønderborg, 8 repræsentanter fra erhvervslivet (såvel fra arbejdsgivere som lønmodtagere), 4 repræsentanter for kulturlivet, 4 repræsentantskaber fra sundhedssektoren, 8 repræsentanter fra det øvrige uddannelsessystem, 8 repræsentanter fra de fire fakultetsråd samt 5 supplerende, der skal stå for ”øvrige”.

Dette repræsentantskab skal vælge de 5 eksterne medlemmer af bestyrelsen, som vil udgøre flertallet i bestyrelsen (De 4 interne medlemmer vælges ved direkte valg blandt studerende og ansatte).

Bestyrelsens bemyndigelser

Hvad angår det nuværende selvstyres prioriteringer - og forskningsfriheden - så

jø

udsalg af selvstyre

nogle udefra og vil lave universitetet om lægger afstand til DTU-modellen

vil den eksterne indflydelse blive større. Bestyrelsen med eksterne repræsentanter skal, som konsistorium gør det i dag, stå for den overordnede planlægning og prioritering:

”De skal således også godkende budgettet og på den måde kan man ikke afvise at bestyrelsen får indflydelse på prioriteringen af forskningen eller af undervisningen”, forklarer Oddershede. ”Overordnet kan man godt stille spørgsmål ved, om de universitetsansatte er mere uhildede til at prioritere end den regionale kulturperson, erhvervsmand eller andre, som kommer ind i SDU’s repræsentantskab eller bestyrelse? De vil også have deres loyalitet over for universitetet”

Det nære niveau interesserer

Oddershede er ikke meget for at sige, om forpligtelserne går opad eller nedad?

”Det afhænger lidt af, hvordan man ser på det. Lederen er jo afhængig af opbakning fra de ansatte. Man kan ikke fungere i lederrollen, hvis man ikke har legitimiteten på plads. Men ultimativt er svaret, at forpligtelserne går opad: Den overordnede har – også i dag med universitetsloven – instruktionsforpligtelserne. Så hvis jeg absolut tvinges til at besvare spørgsmålet, så er man mest forpligtet opad”.

Oddershede er heller ikke meget for at udpege, hvor ”magtens centrum” er i modellen. Men han peger på, at den interne debat har vist, at det nære niveau – instituttet, forskergruppen, lærerfællesskabet – er det, som interesserer universitetets ansatte. Der er ikke så mange kommentarer til de overordnede niveauer: Bestyrelses- og rektor-niveaet. Men rammevilkårene på forskningens, institutledelsen og studieledelsen skal være på plads, og det skal de føle sig trygge ved, at de har indflydelse på”.

Hvad angår ”det nære niveau”, så ansættes institutledere efter opslag på åremål af den relevante dekan, og institutlederen udpeges blandt tre personer, som et bedømmelsesudvalg nedsat af institutbestyrelsen (eks. Institutlederen) har indstillet til dekanen.

Men hvordan sikres lederne legitimitet i forhold til universitetets ansatte og studerende, når man ikke har direkte indflydelse på, hvem det bliver?

”Selve det valgssystem er jeg personligt uafklaret på. Det er rigtigt, at hvis bedømmelsessystemet er tvunget til at indstille tre personer, så kan dekanen udpege en, som måske ikke har den største legitimitet. Så det indgår da i overvejelserne, at bedømmelsesudvalget skal prioritere kandidaterne: 1-2-3 ...”

jø

Århus: Mellemløsning

Dekaner og institutledere skal udpeges ovenfra blandt 2-3 indstillede

Der skal etableres en bestyrelse med flere eksterne repræsentanter, men dog fortsat med et flertal af medarbejdere og studerende. Der sker ledelsesudpegning – efter indstilling nedefra af 2-3 kandidater – af ledere. Og nogle af lederne kan komme udefra.

Sådan lyder nogle af de mere liberale forslag, som man har diskuteret på Århus Universitet, hvor man formentlig lander på en ”mellemodel” blandt styrelsesforslagene.

Som andre steder har diskussionen især været rettet mod de nære miljøer, og der har ikke været opbakning til ideen om, at ledere – især institutledere – skal kunne komme udefra. Der henvises til, at en institutlederen skal have dyb faglig indsigt i forskning og undervisning – og ikke bare være en dygtig administrator – samt skal hente sin legitimation og respekt gennem at være medarbejdervalgt.

Lokal indstilling af ledere

Århus’ debatudspil kan kaldes en mellemodel, fordi det ikke lagde op til direkte medarbejdervalg af leder. Rektor udpeger dekanen efter at fakultetets bestyrelse har indstillet 2-3 kandidater. Dekanen udpeger institutlederen efter at institutbestyrelsen har indstillet 2-3 kandidater.

Det akademiske niveau fastholdes som et krav på fakultets- og institutniveau, idet det er et krav, at eksterne medlemmer skal ”have universitetsrelevant ledelseskompetence og megen kompetence på instituttets fagområde”.

Der lægges op til, at bestyrelsen skal bestå af 9 eller 15 medlemmer (med hhv. 4 eller 8 eksterne medlemmer). Bestyrelsen skal stå for den overordnede strategiske planlægning og træffe de væsentlige

politiske og organisatoriske beslutninger. Beslutninger om forskning og uddannelse forudsætter ”høring” af rektor og dekaner.

Rektor vælges af vip’ere, tab’ere og de studerende – og valggruppen kan eventuelt udvides med universitetsbestyrelsen.

Det øverste organ – repræsentantskabet – kan bestå af 25 medlemmer og udpeges af rektor efter samråd med dekaner og bestyrelsesformanden (som i øvrigt er et eksternt medlem). Medlemmer kan typisk være gymnasirektorer, forskningsledere, udenlandske rektorer, ledere af offentlige institutioner og private firmaer.

Cheminovafonden giver særlige betingelser

En af Århus’ trumfer over for regeringens kommende rammelov om en ændret styrelse er AUs særlige Forskningsfond (som er baseret på den kommercielle kemikalievirksomhed Cheminova). Fonden er et instrument for universitetets strategi, såvel fagligt som i forhold til bygningsmassen.

En kommende styrelsesreform skal tage hensyn til, at der kan laves et styrelsessystem, der fastholder relationerne mellem universitetet og fonden på en sådan måde, ”at der ikke kan rejses tvivl om fondens uafhængighed og sigte på at være til fordel for forskningen på Aarhus universitet”, som det formuleres i Århus.

Cheminovafondens særlige status kan blive en begrænsning for rækkevidden i regeringens rammelov. For AU kan fonden konkret være et bolværk mod politisk meget liberale regeringskrav, fx om flere eksterne personer direkte i ledelsen eller at de eksterne skal udgøre et flertal.

jø

Fortsættes næste side: KU

De britiske universiteter søger for tiden febrilsk at presse flere og flere studerende ind i undervisningslokalerne. Der er 44.800 pladser ekstra, der skal fyldes ud næste år. Og de universiteter, der ikke kan opfylde deres søgningsmål, mødes af økonomiske strafaktioner.

Forudsigeligt nok vil universiteterne, der jo tildeles midler ud fra antallet af indskrevne studerende, helst ikke afvise ansøgere. Så mens 79,3% af ansøgere blev tilbudt en plads for to år siden, var tallet i oktober steget til 81,4%. Presset om at "udvide deltagelsen" er efterhånden ved at udarte sig til en fri adgangs-politik.

Ikke overraskende har denne politik medført en stigning i antallet af studerende, der dropper studierne, inden de er færdige. Der er en klar forbindelse mellem at udvide antallet af dårligt kvalificerede og forholdsvis umotiverede studerende og den manglende evne til at fastholde de studerende i uddannelsen. Skotske tal viser, at antallet af unge, der forlader skolen for at gå videre på en højere uddannelse er steget fra 50 til 52%. Men denne stigning i antallet af skotske uddannelsessøgende modsvares af en betydelig stigning i frafaldsprocenten.

Paisley er det skotske universitet, der har den højeste frafaldsprocent – prognosen siger, at hele 29% kommer til at holde op. På mange af de engelske universiteter – især der, hvor adgangskravet er minimalt – er tallet endnu højere. På University of North London steg antallet af studerende, der gik ud mellem første og tredje studieår, steget fra 38% til 41%. På South Bank University steg tallet fra 30% til 33%. Ifølge den officielle statistik ligger frafaldsprocenten på de britiske universiteter som helhed på ca. 17%.

Fortsat fra sidste side:

KU: Studerterne driller

Københavns Universitets reformforslag sætter selvstyre og autonomien højt – og spørgsmålet er, om det stiller minister Sander tilfreds

UNI-STYRELSE

På Københavns Universitet holder rektor fanen højt: Rektor, dekaner og institutledere skal vælges som i dag. Det er en grundpille i det akademiske selvstyre, som der ikke bør ændres ved, konstaterede rektor Linda Nielsen efter en omfattende høringsrunde på hele universitetet.

Til gengæld lægger rektoren op til andre ændringer: Der åbnes op for etablering af et repræsentantskab i toppen. Og internt skal dekanerne helt ud af det øverste organ, Konsistorium. Dekanerne kritiseres ofte for at sidde med for mange kasketter, så de både skal lede og kontrollere sig selv. Samtidig beskyldes de for at være så magtfulde, at universitetet var domineret af "dekanvælde", hvilket ikke helt harmonerede med, at de opførte sig som "fakultetschauvinister" hvor de bruger kræfterne på at kæmpe for deres eget bagland og glemmer universitetets helhed.

Med studenteroprøret mistede dekanerne magt, men den fik de tilbage med Universitetsloven fra 1993, hvor de fik 5 ud af Konsistoriums 15 pladser. Og dekanerne indgik centralt i det reformforslag som tidligere rektor Møllgård etablerede. Han oprettede nogle tværgående styringsudvalg, hvor bagtanken var at tvinge dekanerne til at tage et tværgående ansvar – men hvor onde tunger påstod, at det blot cementerede det tunge "dekanvælde" ...

Møllgårds reform er knap et år gammel, og den nye VK-regering har markeret, at reformen slet ikke imødekommer de politiske ønsker.

Rektor under pres

Mens rektor Linda Nielsen lægger op til valgte ledere, har KU's studenter over-

raskende spillet ud med, at rektor og dekaner skal ansættes. Studenterne har hidtil stået hårdt på, at universiteternes selvstyre skulle respekteres, og at lederne skulle have deres legitimitet gennem valg.

Men nu foreslår **studerterne** ansatte ledere, som godt kan hentes uden for universitetets mure. De skal ansættes på åremål for at skabe dynamik i ledelsen mellem Konsistorium og rektor. Hvis rektor ansættes af Konsistorium, bliver rektor direkte forpligtet til at udføre de opgaver, som Konsistorium fastlægger. Og det berører ikke universitetets selvstyre, for Konsistorium skal stadig være valgt af universitetsbefolkningen med en lige fordeling mellem grupperne, fx 3 vip'ere, 3 tap'ere og 3 studerende samt de tre eksterne repræsentanter (der udpeges af et repræsentantskab), mener altså studenterne.

Det er uklart, om studenterne mener udspillet om de ansatte ledere dybfølt eller om det er et *taktisk udspil*, som de kan sælge ud af i de interne forhandlinger. Der er ingen tvivl om, at studenternes hjerteblod handler om studienævne, hvor undervisningsplanlægningen ligger. Og på det område er lagt op til en større eenstrenghed, hvor de nuværende studienavn lægges ind under institutbestyrererne – og i den strukturændring vil de studerende miste magt. Her vil de gerne forhandle sig til mere indflydelse.

Hvis de ikke får det, kan de true med en mindretalsudtalelse, som minister Sander formentlig vil udnytte, hvis han ikke mener, at KU-rektorens udspil er liberalt nok.

= umotiverede studerende = sænkede krav = demotivation

Når universitetet ikke kan motivere nogle af de studerende, går man på kompromis og skruer ned på kravene. Men at behandle de studerende som passive forbrugere og skoleelever virker nedbrydende på universitetet. Og kompromisets institutionalisering kan virke de-motiverende på dem, der virkelig vil engagere sig i studierne, konstaterer sociologen Frank Furedi

Nogle af fortalerne for den udvidede adgang har en forholdsvis afslappet indstilling til frafaldstendensen, som de tilsyneladende opfatter som et nødvendigt onde. Det er sågar blevet fremført, at det er ikke er noget man behøver at bekymre sig om, al den stund at Storbritannien stadig kan udvise forholdsvis lavere frafaldsprocenter sammenlignet med andre store industrilande. I en parlamentarisk rapport sidste år gik man så vidt som til at foreslå, at studerende, der dropper uddannelsen efter at have fuldført første studieår, skulle have mulighed for at få et formelt studiebevis. Forslaget har også den fordel, at hele frafaldsproblematikken hermed elimineres med et pennestreg.

Desværre viser de officielle tal om frafald kun en del af sandheden. Foruden de, der rent formelt er droppet ud, er der nu et betydeligt antal studerende, der kun er minimalt engageret i deres studier, og som har et i bedste fald tilfældigt forhold til undervisningstimerne. De er uformelle frafaldne. Universiteternes modtræk består ofte i at indrette sig efter denne uengagerede del af studentgruppen for ikke at drive dem bort fra uddannelserne og dermed forøge antallet af formelt frafaldne.

På visse institutioner har man opfordret studerende, der stort set ikke har deltaget i undervisningen overhovedet, til at gøre brug af noter og andre materialer fra nettet for at kunne komme videre til næste studieår. En 27-årig "fuldtidsstuderende" med fuldtidsarbejde som tømrer fik at vide af sin vejleder, at han på grund af sine svære omstændigheder muligvis kunne få dispensation. Efter stort set at have opgivet muligheden for at fortsætte med studierne, var han overordentlig lykkelig, da hans sammenflikning af formildende omstændigheder vist sig tilstrækkelig til, at han kunne gå videre til næste studieår.

Parlamentets uddannelsesudvalg har for nylig opfordret til, at der laves forskning i universiteternes frafaldsproblem. Desværre fremsættes kravet på grundlag af en fejlpræmis, der henfører hovedårsagen til frafaldstendensen til de studerendes trange socio-økonomiske kår. Fattigdommen lægger da også et særligt pres på de studerende, og det er givetvis årsagen til, at nogle holder op. Men som udvalgsformand Barry Sheerman bemærker, er det studentereksamenen, der udgør den bedste indikation på, om den

enkelte studerende vil holde fast i studiet. Således argumenteres der for, at jo højere gennemsnit ved studentereksamenen, jo mindre er sandsynligheden for, at den studerende falder fra, uanset social baggrund.

Der findes mange udmærkede grunde til at give de studerende en ordentlig økonomisk støtte. Men at nedbringe frafaldsprocenten er altså ikke en af dem.

Kolleger rundt omkring i universitetssektoren giver nu udtryk for, at de efterhånden har stiftet bekendtskab med en helt ny type af umotiverede og dårligt forberedte studerende. Som en førende sociolog på et af de nyere universiteter observerede for nylig: "*Nogle af mine studerende har ingen anelse om, hvorfor de er her, og hvad der forventes af dem.*"

Selv yngre lærere sidst i tyverne er forbløffede over tilstedeværelsen af et betydeligt antal studerende, der udviser meget ringe interesse for deres studier. Ifølge en lektor ved et nyt universitet i det nordøstlige England er det ikke bare et spørgsmål om en studietræthed, der medfører at den enkelte slukker for engagementet, for "de har aldrig nogensinde tændt for det." Mange af disse studerende betragter deres studie som et forsøg: går det, så fint - hvis ikke, så gør det ikke noget, at man dropper ud og finder på noget andet.

Nogle lærere beretter om, at et mindretal blandt de studerende forholder sig foruroligende afslappet til det at droppe ud. "Det betragtes nærmest som at skifte job snarere end som, at man er blevet tvunget til at opgive et engagement," siger en kollega, der arbejder med at undersøge studieforløb.

Universiteterne reklamerer gerne med omfattende tilbud til de studerende, der kan hjælpe dem til at håndtere forbigående eller mere grundlæggende problemer. Sådanne tilbud kan være en værdifuld støtte for studerende, der møder uventet modgang. Men det kan ikke hjælpe dem, der slet ikke er motiverede til at studere. At indsatsen for at udvide studieadgangen ikke orienteres mod at motivere, men kun mod at forøge optaget, giver et alvorligt problem for uddannelserne generelt. Medmindre den studerende for alvor ønsker at studere, kan universiteterne ikke spille nogen konstruktiv rolle i at fremme hans eller hendes intellektuelle udvikling. Og

når man ikke er i stand til at motivere, tvinges man i uddannelsessektorerne til at gå på kompromis og skrue ned for forventningerne til de nye studerende. At behandle de studerende som passive forbrugere og skoleelever kan få en nedbrydende virkning på universitetet som institution. Men hvad der er vigtigst, er, at kompromisets institutionalisering kan virke de-motiverende på dem, der virkelig vil engagere sig i studierne.

Nøglen til at motivere de studerende består i bedre forberedelse. Men forberedelsen skal finde sted inden studiestart. Der skal gøres en særlig indsats for skoleelever, der på grund af familiebaggrund er ugunstigt stillet. De skal støttes ved hjælp af projekter, der kan forbedre deres karakterer og forberede dem på at tage en uddannelse.

I USA griber nogle universiteter ind, mens den studerende endnu går i gymnasiet. De tilbydes ekstraundervisning og kan deltage i særlige kurser, som universiteterne arrangerer på campus. Resultatet er, at de er forberedt og i særlig grad motiveret, når de så endelig går i gang med et studium. Den tilgang, man anvender i Storbritannien – *få fat i dem, ligeegyldigt hvordan* – undgår den udfordring, der består i at yde ægte intellektuel støtte til de unge mennesker med ugunstig baggrund, som netop kunne få gavn af det. Er det så overraskende, at det ikke kun er universitetssektoren, men andre højere uddannelsesinstitutioner, der kæmper med et frafaldsproblem?

Undersøgelser viser, at fire ud af ti uddannelsesinstitutioner står over for et stigende antal studerende, der dropper ud. Det står klart, at den manglende evne til at motivere er noget, der gør sig gældende, allerede et stykke tid inden de studerende begynder på universitetsstudiet. Erfaringer viser, at universiteterne ikke er særlig gode til at løse problemer, der opstår i skoleårene. Og når de forsøger at lege skolelærer, risikerer de at nedbringe deres effektivitet som skaffere af videregående uddannelse.

Frank Furedi er professor i sociologi ved University of Kent.
Kilde: THES 29-03-02 i Martin Aitkens oversættelse

Fagkyndige ledere giver succes

Fremragende, dynamiske og fornyende forskningsmiljøer har fagkyndige ledere – og mange af dem er tilmed valgte, fortæller ny rapport - som ikke giver politikerne gode argumenter for stærkere ledelse eller eksternt udpegede institutledere ...

Nogle af Danmarks fremmeste forskere på dynamiske forskningssteder er frustrerede over politikernes uklare krav til forskningsverdenen. De forstår ikke politikernes kritik af forskningens organisering, og specielt beder de politikerne afklare, hvad de faktisk mener og forventer, når de kræver stærkere forskningsledelse, mere samarbejde med erhvervslivet og forskningsprioritering i retning af, hvad der er til gavn for Danmark.

Forskerne – og deres forskningsledere – mener nemlig, at forskning kan styres og ledes på mange måder, og at der faktisk er stor åbenhed over for, hvad der er den bedste lokale ledelsesform.

Forskerne peger alle på, at det vigtigste for dynamiske og fornyende forskningsmiljøer er, at der er engagerede medarbejdere, team-arbejde, faglig åbenhed og en forskningsstrategi. De står uforstående over for krav om 'stærkere ledelse og mener ikke – modsat politikernes krav til ændrede styrelsesformer - at ledelse, løndifferentiering, organisering m.m. er den vigtigste betingelse for god forskning. Rapporten kan således ikke bruges som argument for, at institutledere skal udpeges af andre end forskerne selv.

Det fremgår af en analyse, som Aff (Analyseinstitut for Forskning) har lavet for Danmarks Forskningsråd af femten særligt udvalgte universitets- og sektorforskningsmiljøer.

Forskning er en urban kultur

Analysens formål var at finde ud af, hvad der kendetegner disse miljøer. De kan så optræde som "best-practice"-enheder, der kan refereres til, når der skal opstilles anbefalinger til forskningspolitikken, hedder det om rådets motiver til undersøgelsen.

Rapporten finder, at de enkelte forskningssteder har forskellig organisering og ledelse, forskningskultur, strategier og mål. Men de har alle et bemærkelsesværdigt stort handlingsrum, også i forhold til de organisatoriske rammer og en stor grad af frihed, åbenhed og autonomi. Organiseringen bygger på et kollegialt system.

Miljøerne kaldes urbane forskningsmiljø-kulturer (i kontrast til rurale), dvs. at de er åbne, kommunikerende, har et bredt netværk og en aktiv ledelse. Organiseringen er løs, lederen er rammeskabende, der er teamwork.

Kendetegn: Lederne er fagkyndige

Omkring halvdelen af de femten undersøgte institutter er tilknyttet universitetet og har altså valgt deres egen ledelse. Det

kan måske overraske nogle politikere og forskningsadministratorer, at de alligevel formår at være dynamiske og fremragende forskningsmiljøer ...

Forskerne i undersøgelsen mener, at ledelse er vigtig. Men det skal vel at mærke være en kompetent ledelse, som det formuleres af en af de interviewede:

"Man må i dette miljø – også som leder – have sin egen forskning. Ellers kan man ikke bevare kollegernes faglige respekt ...".

Alle giver udtryk for, at anerkendelse - fagkyndighed - er grundlæggende vigtigt for at udøve ledelse og for at have troværdighed, autoritet og gennemslagskraft hos medarbejderne. De femten dynamiske miljøer har aktive, synlige og kompetente ledere og der udøves moderne personaleledelse – selv om flertallet af lederne aldrig har været på lederkursus. Lederne er, eller har selv været, forskere. Deres ledelsesstil hviler på et grundig fagkundskab.

Lederne ser ud til at være vokset naturligt ud af miljøet, enten fordi de oprindeligt var idemænd og drivkræfter, eller fordi de er valgt af kollegerne (på universitetet). Alle er anerkendte som faglige kapaciteter på professor-niveau, og de kommer alle fra universitets- eller sektorforsknings-verdenen.

At fagkundskaben således understreges som en absolut betingelse for god forskningsledelse må vække til eftertanke i det politiske system, hvor kravet om en stærkere ledelse og management fremføres uden særlig tanke på det faglige element. Krav om (politisk) udpegede ledere kommer i et andet lys, når det konstateres, at de stærke forskningsmiljøer nemlig på den ene eller anden måde selv har fundet sine naturlige ledere. Stærke administratorer / managementfolk / DJØF'ere uden fagkyndighed ville ikke opnå respekt fra medarbejderne, og miljøet ville ikke få succes, lyder underteksten i rapporten.

Lederens sociale kompetencer

De menige forskere giver udtryk for, at den gode forskningsleder er kendetegnet ved at give forskningsfrihed, skabe rammer for aktiviteterne, formulere strategier, skaffe ressourcer og vise åbenhed. Og forbavsende nok giver forskerne udtryk for, at deres ledere faktisk lever op til idealet!

Lederne udstikker rammerne for forskningen og forskningsmiljøet. De skaffer ressourcer, prioriterer forskningsopgaver, formulerer satsningsområder, opmuntrer til sam- og teamarbejde,

anvender forskellige incitamenter og belønningssystemer, og de forsøger at stimulere og udvikle medarbejderne ved at stille dem over for nye udfordringer og forventninger.

Medarbejderne opfatter typisk ikke, at forskningsmiljøet har en forskningsstrategi eller –plan, der begrænser deres valg af forskningsområder.

Den generelle accept af lederne og af ledelsens dispositioner bunder i fagkyndigheden, men lederne skal også have personlige sociale kompetencer. De skal ikke kun være handlekraftige på det faglige plan. De forventes at fungere som konfliktløser, grænsesættere og garanter for forskningsfriheden.

Generelt er forskerne ikke særligt opmærksomme på deres ledes sociale kompetencer. De accepterer uden de store kommentarer aktiv forskningsledelse. Det hænger sammen med forskernes generelle tilfredshed med ressourcer og muligheder i miljøet, hvor den almindelige opfattelse af ledelsen er, at den sikrer forskningsfrihed under ansvar. Tilfredse medarbejdere har større forståelse og accept for ledelsesdispositioner, konstaterer rapporten.

"Man må i dette miljø – også som leder – have sin egen forskning. Ellers kan man ikke bevare kollegernes faglige respekt. Man må kunne sætte foden ned og sige 'det fungerer ikke'. Det er derfor afgørende, at man besidder den faglige indsigt i det emne, der er på dagsordenen. Jeg ville ikke være kompetent som leder udenfor denne institution, hvis ikke jeg havde en faglig indsigt. Der findes forskellige forskningskulturer. Uden faglig indsigt ville man længe gå rundt som en elefant i en glasbutik. Normer, arbejdsformer og værdier er vigtige i forbindelse med ledelse. Her er der en teknisk, naturvidenskabelig norm".
(Forskningsleder i interview)

Problem:

Usikre ansættelsesforhold

Hovedindtrykket – siger rapporten – er, at lønnen i sig selv ikke har den største betydning, og at der er andre ting som trækker: Faglig interesse, mulighed for faglig udvikling og – for de yngste – en mulighed for at se et mere sammenhæn-

gende karriereforløb.

Og ansættelsesformen er central. De løse og korte forskeransættelser ses både som en styrke og en problem for systemet, og holdningen til personalepolitikken er forskellig blandt lederne:

Flere ledere peger på, at de korte ansættelser giver fleksibilitet og er forudsættningen for, at man kan se folk an og dermed komme af med dem igen, hvis de ikke fungerer i miljøet.

Og på den anden side er det et alvorligt problem, hvis de usikre vilkår giver så høj mobilitet, at oparbejdet solid forskningsviden for nemt tabes ved hurtige og ofte jobskift. Nogle ledere fortæller, at dårlige karriereudsigter – fordi man ikke kan tilbyde længerevarende karrierestillinger – får dygtige forskere til at forlade den offentlige forskerverden. Den holdning genfindes hos en del af de ansatte forskere, specielt de yngre, der er frustreret over den nuværende stillingsstruktur med dens begrænsninger på jobtrygheden. De unge forskere fortæller, at lønnen er for lav til, at det kan betale sig økonomisk at flytte familien til en ny region, hver gang de tvinges til et jobskift. Derfor forlader de nemmere den offentlige forskning, hvis et mere sikkert – privat – job viser sig.

Lederne ser det endelig som et problem, at man ikke kan tilbyde udenlandske forskere på post.doc.-niveau en "tenure-position", dvs. en adjunkt/forskerstilling med automatisk oprykning til lektor/seniorforsker.

Løn ikke vigtigste drivkraft

Der er ingen tvivl blandt de interviewede ledere, at deres forskere ville få en bedre løn i det private erhvervsliv. Blandt dem som forsker i noget industrirelateret er det meget markant.

Men lønnen i sig selv ikke har den største betydning.

Forskerne forsker, fordi lysten driver dem. Det er sandsynligvis også årsagen til at løndifferentiering ikke angives som noget, der kan løse eventuelle rekrutteringsproblemer. En del af forskerne mener ligefrem, at individuel løndifferentiering i teamarbejdet virker direkte imod dynamik, samarbejde og videndeling, fordi det øger og/eller skaber den interne konkurrence. Miljøet er nemlig præget af lille intern konkurrence, men stor konkurrence eksternt, hvad angår faglig status, dygtighed og forskningsfinansiering. Man vil derfor gerne være med til gruppekollegiale lønincitamenter, men individuel lønforskel kan virke ødelæggende for miljøet og samarbejdsklimaet,

fordi det kan få nogle til at holde viden tilbage fra fællesskabet.

På vagt over for anvendelsesorientering

Grundlæggende er økonomien god i de dynamiske miljøer, bl.a. fordi man henter mange eksterne penge hjem. Der er tilstrækkeligt med midler til, at man kan gå nye veje.

Ingen af miljøerne angiver problemer med at medfinansiere projekter med ekstern finansiering. Basismidlerne prioriteres ofte i sammenhæng med den opnåede eksterne finansiering.

Den eksterne finansiering er "et nødvendigt onde"; der bruges megen bureaukrati og tid på at skaffe penge, og den tid kunne være brugt bedre som forskningstid!

Samtidig udtrykker forskerne stor vagtsomhed over for, at "eksterne krav om "anvendelsesorientering" ikke må dominere prioriteringerne og ledelsen, fordi de forskningsfaglige mål derved kan komme i baggrunden.

Problematiske design

Det er Danmarks Forskningsråd – efter indstilling fra forskningsrådene – som har udpeget de femten miljøer til særlig analyse, fordi de betragtes som en succes – som "dynamiske og fornyende". Udvalgte kriterierne er ikke beskrevet, og de femten miljøer er anonyme. Det fortælles dog, at de pågældende miljøer er overrepræsenteret i det danske forskningspolitiske rådssystem, så der efterlades uvægerligt et spørgsmål, om systemet gerne vil have sine egne ideer kanoniseret: At rapporten skal bekræfte det system eller de personer, som systemet selv har sat i gang!

Det springer i øjnene i den politologiske undersøgelse, at der mangler kontrolgrupper som modpol til de femten dynamiske: Det middelmådige eller dårlige forskningsmiljø. Herved kunne man have fundet væsentlige afvigelser, som kunne lokalisere, hvad der giver succes. Deres historiske kriser – som nogle formentlig har haft før de blev anerkendte som dynamiske – beskrives heller ikke, selv om alle i forskningsmiljøet ved, at de findes også.

Rapporten er et overfladestudie. De objektive betingelser bag miljøerne er fx ikke omtalt i rapporten. Det fortælles således ikke, hvordan de nærmere er finansieret, og bagstræberiske personer vil nok finde en forklaring på miljøernes succes i, at de ikke har ressourceproblemer!

Deres finansieringsstruktur trækker i højere grad (end gennemsnittet af for-

skergrupper) på ekstern finansiering end normalt (normalen: 62 pct. basisfinansieret og resten eksterne midler). Men det fortælles ikke, om det skyldes, at de arbejder inden for deres fagområdes mest populære paradigmer? og dermed har forskningsråds, privatindustriens eller fondes særlige bevågenhed?

Omkring halvdelen af miljøerne er universitetsrelaterede, men det fremgår ikke, hvordan disse i praksis omgås med undervisningsforpligtelsen. Spørgsmålet er fx, hvordan det er muligt at komme blandt de dynamiske, hvis man har en meget stor undervisningsbyrde, som kommer før forskningen?

Forskningspolitisk succes?

Selvbekræftelser og taotologier er nærliggende i en af rapportens overordnede konklusioner: En del af forklaringen på miljøernes succes angives således at være, at de har tilpasset sig de gældende forsknings- og finansieringsvilkår:

"I en forskningspolitisk kontekst er de udpegede forskningsmiljøer til dels en succes foranlediget af den førte forskningspolitik. De rette mennesker i de rette netværk har været til stede på de rette tidspunkter og med de rette mål eller formål. Der er tale om, at forskningsmiljøerne har tilpasset sig det eksisterende politisk bestemte forskningsrum ved at benytte de gældende forsknings- og finansieringsvilkår. Forskningsmiljøernes vilkår indenfor den offentlige forskning bestemmes i dsidste ende af den forskningspolitiske kontekst, de indgår i", hedder det noget kryptisk i AfF-konklusionen, og videre:

"Det strategiske udspringer af kravet om, at miljøerne evner at tilpasse sig det politisk bestemte forskningsrum, før end ændringer reelt er indført. Indsigt og indflydelse sikrer forskningsmiljøernes kontinuitet, udvikling og overlevelsessevne på sigt. Succes og vedvarende succes sikres ved indsigt i de faktiske og kommende forskningspolitiske tiltag, indflydelse sikres gennem deltagelse i formuleringen heraf".

Men hvad succes'erne – fagmæssigt, økonomisk, strategisk – nærmere dækker over, bliver man ikke klogere på i rapporten.

jø

"Dynamik og fornyelse på danske universiteter og sektorforskningsinstitutioner – en analyse af, hvad der karakteriserer dynamiske og fornyende forskningsmiljøer." (Rapport fra Analyseinstitut for Forskning 2002/1. Se www.afsk.au.dk)

Skyttegravskrigen mod sektorforskningen

ATV udgav i 2001 rapporten "Viden og velfærd – visioner for dansk forskning", hvori der står følgende om sektorforskningsinstitutionerne (s. 9): "De fleste af institutionerne er nært knyttet til deres ressortministerier, hvilket kan rejse tvivl om uafhængigheden og troværdigheden af deres forskning. Sektorforskningsinstitutionerne, som de kendes i dag, bør derfor nedlægges og deres opgaver og ressourcer fordeles til andre aktører."

Rapporten blev debatteret på et møde den 5/9 2001, hvor den blev udsat for markant kritik fra mange sider – og langtfra alene fra sektorforskningen. Præsidenten for ATV, Mogens Bundgaard-Nielsen, afsluttede derfor også mødet med at fremhæve, at der var tale om et bevidst provokerende debatoplæg fra et udvalg under ATV.

Ikke desto mindre fortsætter direktør Torben Klein, ATV, ufortrødent og uuaneret skyttegravskrigen mod sektorforskningen.

I et interview med mig i FORSKERforum (153, marts) argumenterer jeg imod ovenstående citat.

Min argumentation karakteriserer Torben Klein i det efterfølgende nummer af FORSKERforum (154, april) uden nærmere begrundelse som "inderligt vrøvl" og efterlyser i stedet mit bud på forskningspolitiske visioner. Dybt nede fra skyttegraven gentager han derefter konklusionerne fra det ovenstående citat, og ender med at opfordre til: "Stands derfor skyttegravskrigen".

Formålet med sektorforskningen er at skabe et forskningsbaseret videngrundlag for politiske/administrative beslutninger og at bidrage til den videnskabelige/teknologiske udvikling. Derfor er den politiske prioritering af, hvad der forskes i meget stærkere i sektorforskningen end på universiteterne. Men derudover er der forskningsfrihed under ansvar og dermed faglig uafhængighed.

Det er yderligere sikret ved vores bestyrelser, hvor det i sektorforskningsloven fra 1995 er krævet, at "Formanden og bestyrelsens flertal skal være uafhængige af den minister, under hvis område institutionen hører." Samt ved, at "De bestyrelsesmedlemmer, som udpeges i deres videnskabelige egenskab, udpeges efter instilling fra videnskabsministeren." (§ 3, stk. 2 og 3).

Sektorforskningen består af ca. 25 institutioner under 10 forskellige ministerier. De enkelte institutioner er af vidt forskellig karakter og størrelse spændende fra store institutioner som RISØ og Danmarks JordbrugsForskning over mellemstore institutioner som Forskningscentret for Skov & Landskab og Arbejds-miljøinstituttet til mindre institutioner som Statens Institut for Folkesundhed og Center for Sprogteknologi.

Mener Klein, at der kan rejses tvivl om uafhængigheden og troværdigheden

af disse institutioners forskning, og at de derfor bør nedlægges?

Hvilket universitet eller hvilken privat virksomhed mener Klein skal overtage den rådgivning som f.eks. Forsvarets Forskningsstjeneste udfører, eller det forskningsbaserede smitteberedskab som Statens Serum Institut står for?

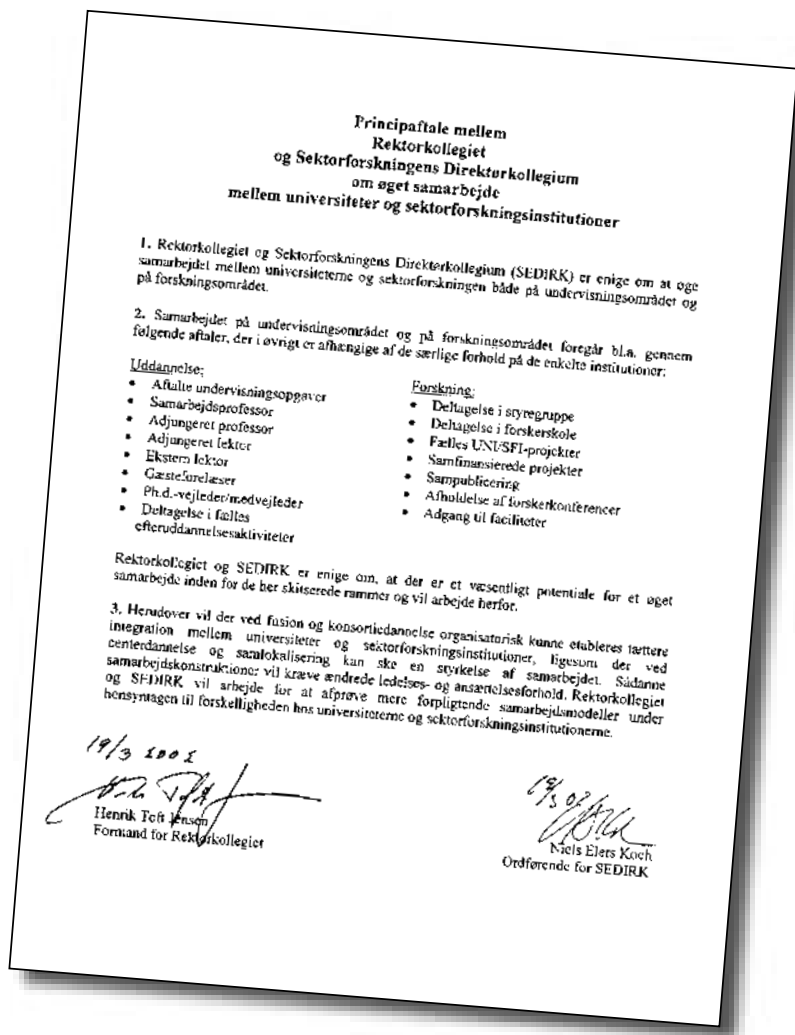
Sektorforskningens Direktørkollegium, der tæller flere ATV-medlemmer, har mere nuancerede forskningspolitiske visioner. De kommer bl.a. til udtryk i det førnævnte interview med mig i martsnummeret af FORSKERforum, ligesom de er udmøntet i en principaftale mellem SEDIRK og Rektørkollegiet.

Sektorforskningen deltager gerne mere i universiteternes undervisning, end

det er tilfældet i dag, såfremt det ønskes. Ligesom sektorforskningen ønsker at bevare og styrke sit relativt høje niveau for samarbejde med virksomhederne.

Vi ser med fortrøstning frem til den gennemgribende undersøgelse af sektorforskningen, som Danmarks Forskningsråd på opdrag af Regeringen skal færdiggøre inden den 1. maj 2002, så vi kan få stoppet den destruktive skyttegravskrig mod sektorforskningen og begynde debatten forfra på et seriøst grundlag.

Niels Elers Koch, ordførende for Sektorforskningens Direktørkollegium (SEDIRK) og medlem af ATV.

Museum mister forskning

Statens Museum for Kunst: To seniorforskere fyret og en overinspektørstilling med forskning er nedlagt

Der er ikke meget at grine af på Statens Museum for Kunst i øjeblikket. 21 årsværk er sparet væk, og medarbejderne er allerede aftrådt. Både Malerisamlingen, Kobberstiksamlingen og i særdeleshed Afstøbningssamlingen er blevet ramt af nedskæringerne.

“Vores forskning er blevet nedprioriteret både indadtil og udadtil. Der er gjort et meget direkte indhug i forskningen,” siger tillidsrepræsentant **Vibeke Knudsen**, der også er museumsinspektør på Kobberstiksamlingen.

Samlingerne og salamimetoden

Kobberstiksamlingen og Afstøbningssamlingen er hver især meget fine samlinger, men de trækker ikke rigtig publikum til i stort tal.

Afstøbningssamlingen, der står i Eigteds Pakhus ved Amalievej, er derfor stort set blevet lukket og samlingens fem medarbejdere er blevet fyret. Herunder lederen, der var seniorforsker. I dag har Afstøbningssamlingen kun åbent én dag om måneden.

Kobberstiksamlingen, der rummer 300.000 værker, blandt andet tegninger lige fra Per Kirkeby til Rembrandt, har mistet sin overinspektør og er blevet lagt sammen med Malerisamlingen i en ny afdeling, der hedder Samlings- og Forskningsafdelingen. Kobberstiksamlingen er

dermed ikke længere selvstændigt repræsenteret i museets ledelse, ligesom overinspektørens forskning er bortfaldet.

Forskningen bliver også berørt indirekte af besparelserne. Statens Museum for Kunst servicere en lang række danske og internationale forskere, som nyder godt af museets bibliotek og Kobberstiksamlingens Studiesal.

Før Statens Museum for Kunst blev renoveret var det sådan, at Kobberstiksamlingen altid havde en udstilling hængende. Efter museet blev åbnet igen i efteråret 1998 udstiller Kobberstiksamlingen kun én gang om året. Imidlertid har publikum adgang til Studiesalen, hvor man kan se samlingens værker, som en studiesalsvagt henter op fra kælderen på forespørgsel. Nu er den vagt fyret, og i øjeblikket udfylder studerende rollen. Men det er en midlertidig situation og fremover bliver det sandsynligvis sådan, at man skal bestille tid, hvis man vil bruge Studiesalen.

Og ikke nok med det: Museets bibliotek, som mange forskere udefra nyder godt af, er også blevet reduceret fra tre til to årsværk fordelt på tre bibliotekarer. Fremover bliver servicen altså også ringere på biblioteket.

Vibeke Knudsen frygter, at der er ved at ske det samme for Kobberstiksamlingen, som der er sket for Afstøbningssamlin-

gen, hvor man har brugt salamimetoden:

“Først har man åbent hver dag, så er der begrænset åbningstid, og så kommer der jo færre og færre. Til sidst er det en selvopfyldende profeti: Eftersom der kommer så få, må man lukke. Men jeg mener jo, at vi har en public service-forpligtelse i den forstand, at vi også skal tilgodese mindretallets interesser.”

Poppede udstillinger

Ledelsens prioriteringer har skabt stor intern ballade om prioriteringerne på museet. Medarbejderne mener, at museumsledelsen er ved at underminere fagligheden på museet til fordel for poppede udstillinger, som den med blomsterkunstner Tage Andersens blomster. Museets 11 inspektører udstedte i marts et decideret mistillidsvotum til direktør Allis Helleland.

“Det er to interesser, der støder sammen. På den ene side forskningen og på den anden side bestræbelserne på at tiltrække mange mennesker. For museet skal jo også tjene penge. Kunsten er at finde ud af, hvordan man får det hele til at gå op i en højere enhed uden at slække på kvaliteten,” siger Vibeke Knudsen.

nynne-bc

LÆSERBREV

V: Humanioras vigtighed

I FORSKERforum, nr. 154 bemærker Sune Auken (SA) adskillige påstande om min holdning til humaniora. Overordnet er min holdning, at disse videnskaber er et område, der kræver forskning på lige fod med andre videnskaber. Men det er også nødvendigt, at kigge ud over den akademiske verden og se på hvad samfundet har brug for og vil få brug i de kommende år.

Egyptologi er en del af udbudet på humaniora, men var bare et eksempel intervieweren lagde mig i munden. Små fag har relevans som noget, der giver samfundet mangfoldighed. SA bruger selv et andet lille fag – mellemøststudier - som

eksempel på et aktuelt og vigtigt fag. At jeg, som en del af Venstre, ikke mener at humaniora – inklusive både små og store fag - er vigtigt, er forkert. Tværtimod har vi brug for denne forskning. Situationen i dag er dog den, at humaniora med en arbejdsløshed på 51% af alle dimittender kræver handling. I første omgang involverer dette en omprioritering således at grupper, som efterspørges i højere grad må få forrang. Der er jo ingen ide i at udanne kandidater til arbejdsløshed.

Generelt vil jeg godt fastslå at forskning er vigtigt. Dette er gældende indenfor alle videnskaber. Uden forskning kan vi skyde en hvid pil efter al tale om

videnssamfund og fortsat velfærd. Regeringen har et konkret ønske om yderligere tilførsel af midler til forskningen i de kommende år, men om det betyder yderligere midler til uddannelse af kandidater indenfor humaniora er ikke et faktum. I stedet må vi kigge på samfundets behov og så prioritere ud fra disse. Her er det naturligt at et fag, hvor der er så mange arbejdsløse nyuddannede kandidater ikke kan få første prioritet.

Hanne Severinsen, MF, V, Formand for Folketingets Forskningsudvalg

Gode DTU-erfaringer?

Berlingske Tidendes leder anbefalede regeringen at følge "de gode erfaringer fra DTU". Men hvad er det for erfaringer? Hvor har Berlingske dem fra? Eller er Berlingske bare ude i et politisk ærinde?

Berlingske startede i begyndelsen af april en serie – **viden-vækst-velfærd** – om universiteter og forskning. På førstedagen bragte avisen et par artikler, hvor universiteternes problem blev fremstillet som indavl: Al rekruttering foregår som et lukket kredsløb.

Direktør Steen Vidø fra Mercuri Urval blev for eksempel citeret for, at mange stillingsopslag er proforma-opslag, som er skrevet så snævert, at stillingen reelt kun kan søges af den kollega, der står for tur:

"Det slår mig tit, at stillingsopslag er møntet på én person.

Det har jeg oplevet helt ned på institutniveau, hvor der nogle gange er kontroverser mellem forskellige akademiske skoler. Så slår man nogle gange en stilling op på en måde, så man er helt sikker på, hvem der får den. Så sikrer man også, at det ikke bliver en fra den anden modsatte fløj".

Da FORSKERforum bad direktøren om at komme med 3 konkrete eksempler på stillingsopslag, som er udformet snævert, svarede han: "Det vil jeg ikke, for jeg vil helst ikke hænge bestemte miljøer ud ..."

Men uden konkrete eksempler kommer dit citat i Berlingske til at fungere som en generel mistæneliggørelse af universiteterne?

"Jeg er citeret korrekt af journalisten, men jeg sagde også ting, som journalisten ikke citerede: "At en snæver rekruttering ikke i sig selv er et problem, hverken på universitetet eller andre steder. Det særlige ved universitetet er, at stillingerne SKAL slås op offentligt. Og hvis et institut har behov for en person på et bestemt fagområde, som man ønsker styrket, så søger man en person med den profil – også hvis man på forhånd kan se, at der er et snævert marked med kun en eller få kvalificerede kandidater! Der er da ikke noget galt i, at gode miljøer er målrettede i rekrutteringen - og det sagde jeg også til journalisten", forklarer Vidø. "Universitetets problem er de steder, hvor miljøet er uproduktivt. Så nytter det jo ikke, at man rekrutterer internt! Og her er universitetets problem, at man ikke råder over redskaber til at udvikle sig, hvilket hænger sammen med et ufleksibelt 'belønningssystem', der er en enstrengt karrierevej mod professoratet; bedømmelseskriteriet er alene forskningen m.m."

Føler direktøren sig ikke misbrugt, når Berlingske udelod de nuancer, som giver "indavlen" en mindre negativ og dramatisk vinkel:

"Journalisten har en vinkel, som han skriver ud fra, og den vil jeg ikke blande mig i. Men det er da rigtigt, at konteksten kunne være mere udfoldet, end den er"

På andendagen (8. april) fulgte Berlingskes leder op på sagen: Det er et alvorligt samfundsproblem, at universiteterne fører endeløse interne kampe om magt, stillinger og ære. Små kredse af forskere dyrker indavlen. I stort omfang er det sådan, at mænd blandt de ældre midaldrende ansætter mænd blandt de yngre midaldrende ...

Berlingske opfordrede regeringen til at handle:

"Danmarks Tekniske Universitet er omdannet til en selv-ejende institution med bestyrelse. Erfaringerne har været så gode, at de bør være en spore i overvejelserne om at forsyne universiteterne med eksterne bestyrelser og beføjelser til at

ill.: fra Berlingskes reklamekampagne

ansætte en rektor, der ikke nødvendigvis kommer fra kredsen af lektorer og professorer. Målet er ikke at beskære magt, men at sikre den bedst tænkelige kvalitet i såvel undervisning som forskning", hed det i slutningen af lederen.

FORSKERforum ringede til Berlingskes debatredaktør Michael Ehrenreich og spurgte, *hvad det er for nogle erfaringer, der har været "så gode" på DTU?*

"Jo, det er jo erfaringerne med at åbne DTU over for det omliggende samfund med en bestyrelse og en udpeget rektor osv."

Men hvor har man fra, at der er 'gode erfaringer'? Modellen har kun fungeret i et år, og der har jo ikke været nogen evaluering af den endnu?

"Det har vi fra dem, vi har talt med, på DTU og udenfor. Derfor mener vi, at der foreløbig er gode erfaringer med det ..."

De personer og deres meninger er læserne ikke gjort bekendt med i forudgående artikler, så læserne kender ikke baggrunden for Berlingskes anbefaling af DTU-modellen?

"Det er jeg ikke enig i - men jeg synes ikke, at det er rimeligt at gå ned i en sådan detaildediskussion, alt imens vi kun er i starten af vores serie, som vil komme til at omfatte artikler, kronikker, ledere osv. Vi vil helst bedømmes på den samlede serie. Du beder mig om at dissekere en bestemt sætning midt i en artikelkompleks"

Lederen fremstår dog sådan, at Berlingske konkluderer før der er fremlagt data!

"Sådan er det jo ikke. Man kan ikke bare gå ned i én sætning på den måde"

Er Berlingske ikke ude i et politisk ærinde mere end et sagligt, når DTU bruges som argument for en ny styrelsesform, selv om der slet ikke er foretaget en evaluering endnu?

"Berlingske er ikke ude i et politisk ærinde! Vi vil gerne belyse en vigtig problemstilling og sætte den til debat. Det gør vi i en omfangsrig serie. Vi drager ingen konklusioner på forhånd ..."

Ville det ikke være fornuftigt, om regeringen afventer en egentlig evaluering af eksperimentet DTU, før man stiller forslag om eksternt dominerede bestyrelser, udpegede rektorer og ledere?

"Jeg vil ikke sidde her og give regeringen gode råd ...", slutter debatredaktør Ehrenreich.